

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Pavel Vaněček: Architektura pro město Liberec

Bakalářská práce

Autor: Marta Wildnerová

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.

Olomouc 2016

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Pavel Vaněček: Architektura pro město Liberec“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří mi během psaní mé práce pomohli. Za prvé bych chtěla poděkovat vedoucímu práce, prof. Rostislavu Šváchovi, který mi poskytl cenné rady a materiály. Také bych ráda poděkovala pracovníkům Stavebního archivu v Liberci za ochotu a spolupráci, stejně tak pracovníkům knihoven v Liberci a Ústí nad Labem. Velký dík patří také mojí rodině, která mě po celou dobu podporovala. Největší díky bych ale chtěla vyjádřit architektu Pavlu Vaněčkovi, bez kterého by tato práce nemohla vzniknout a který mi velmi ochotně poskytl řadu rozhovorů, informací a především cenných materiálů, které by byly jinak nesehnatelné.

Obsah

Úvod	7
1 Přehled bádání.....	8
2 Historie města Liberce	10
2.1 Historie Liberce po druhé světové válce	10
2.2 Politická situace.....	11
2.3 Územní změny v roce 1960	12
2.3.1 Okres Liberec.....	12
2.4 Budování poválečného Liberce	13
2.5 Stavoprojekt	14
2.6 Počátky Sialu	14
2.7 Vznik Sialu	16
2.7.1 Školka	17
2.7.2 Ostatní ateliéry Stavoprojektu	17
3 Pavel Vaněček.....	18
3.1 Práce v Útvaru hlavního architekta v Liberci	19
3.2 Francouzské školení	20
3.3 Realizované projekty.....	21
3.3.1 Modlitebna Vsetín - Jasenka	21
3.3.2 Komplex La Pergolla	21
3.3.3 Kulturní dům ROH v Liberci	21
3.3.4 Dostavba městské části Tovaryšský vrch	24
3.3.5 Kaple církve bratrské v Liberci.....	24
3.4 Unionarch.....	25
3.4.1 Komerční banka.....	25

3.4.2	Základní umělecká škola.....	26
3.4.3	Botanická zahrada	27
3.4.4	Kaple Vzkříšení	21
3.4.5	Autosalon a servis Mercedes-Benz	28
3.4.6	Továrna DGS	29
3.4.7	Dostavba bloku v ulici Zámečnická a Moskevská	29
3.4.8	Středisko výchovné péče	29
3.5	Nerealizované projekty	29
3.5.1	Galerie Galas	29
3.5.2	Hollandia	30
3.6	Srovnání.....	30
3.6.1	Kulturní dům v Liberci a kulturní dům v České Lípě	30
3.6.2	Budova Komerční banky a budova ČSOB	32
4	Rozhovor s Pavlem Vaněčkem.....	33
	Závěr.....	38
	Použitá literatura	39
	Obrazová příloha.....	41

Úvod

Liberec je městem, které pro svůj zvláštní charakter člověk buď miluje, nebo nenávidí. Každopádně pro každého, kdo žije na tom jediném „pravém severu“ našeho státu, toto město něco znamená. Každý z nás ho po nějaké stránce hodnotíme, a já jsem se rozhodla to udělat po stránce architektonické. O Liberci bylo napsáno několik publikací různých zaměření. Úplnou syntézu informací nabízí snad pouze *Kniha o Liberci* od Romana Karpaše a kolektivu, která vyšla v roce 2004. Samozřejmě nemohu opomenout důležité knihy *Liberec minulosti a budoucnosti* z roku 1961 a poté *Liberec minulosti a současnosti* z roku 1980, napsané Svatoplukem Technikem, který prací pro Liberec strávil velkou část svého života a v obou jeho výtvorech se dozvíme vše od první zmínky o městu až po poválečnou výstavbu. Moje bakalářská práce se dotkne historie Liberce po druhé světové válce, jeho vývoje v oblasti architektury, ale především se zde pokusím nastínit celoživotní tvorbu architekta Pavla Vaněčka pro toto město. V díle tohoto autora jsem vytyčila dle mého názoru nejvýraznější stavby, které se staly určitým zlomem v jeho kariéře.

Téma této práce jsem si zvolila z několika důvodů. Jedním z nich je opomíjení liberecké poválečné architektonické scény, kde sehrál svou roli známý ateliér Sial, ale také ostatní ateliéry včleněné ve Stavoprojektu Liberec, které také odváděly výbornou práci, jen neměli takovou publicitu jako právě Sial. Dalším důvodem je můj osobní obdiv ke stavbám a tvorbě Pavla Vaněčka. Jelikož jde velmi často o budovy institucionální, které jsou v městské zástavbě nepřehlédnutelné, lidé tyto stavby důvěrně znají, protože se kolem nich a uvnitř nich velmi často pohybují.

V závěru práce jsem se snažila porovnat mnou vybrané stavby s tvorbou ostatních libereckých architektů poválečných let, ale také s prací architektů Sialu, který byl logickým konkurentem Vaněčkova ateliéru.

Pro vznik této práce jsem navštívila ústeckou knihovnu a stejně tak Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci pro získání pramenů z denního tisku. Cenným zdrojem mi byla taktéž architektonická periodika, kde jsem objevila několik zmínek o mnou popisovaných stavbách. Nejcennější materiály mi však byly poskytnuty přímo osobou Pavla Vaněčka a stavebním archivem v Liberci.

1 Přehled bádání

Liberecké architektuře se v minulosti mnoho autorů nezabývalo, a když ano většinou nikdo se nikdo nesnažil postihnout její vývoj od konce druhé světové války do současnosti. Mým důležitým zdrojem se staly periodika, především časopis *Průboj*, který v šedesátém roce podává důležité zprávy o degradaci Liberce jakožto krajského města na pouhé okresní. V minulé éře se městu nejvíce věnuje Svatopluk Technik a jeho publikace *Liberec minulosti a budoucnosti* z roku 1961 a o devatenáct let později vyšla kniha *Liberec minulosti a současnosti* z roku 1980. Obě knihy pojednávají o kompletní historii města a zabývají se především urbanistickými projekty. Jsou tedy velice cenným zdrojem informací. Krátká brožura nesoucí název *Liberec slovem a obrazem 1945-1970: (25 let osvobození města Liberce)* vyšla v roce 1970 a informuje o dění i tom stavebním od skončení druhé světové války po zmíněný rok 1970. V sedmdesátých letech jsou taktéž klíčové výpisky z libereckého obdeníku *Vpřed*, podávajícího svědectví o důležitém dění ve městě, takže se zmiňuje i o stavbě kulturního domu od Pavla Vaněčka. Prolistování především cestovatelské příručky od Miloše Horanského jménem *Liberec* z roku 1977, obohatilo mou práci o některé zajímavosti. Dalšími prameny, ze kterých tato práce čerpá, jsou články z periodik *Československý architekt* v roce 1984, *Kultura a sport liberecka* v roce 1985, a *Architektura ČSR* z roku 1986, všechna přinášejí zprávy o stavbě, následném dokončení kulturního domu a slavnostním otevření. Velice dobře zpracovaný text o Karlu Hubáčkovi přináší Rostislav Švácha ve svém článku pro časopis *Architektura ČSR* z roku 1990.

Jan Konícar v publikaci *Architektura a stavebnictví ČR – období 1989 – 1995 současné trendy*, píše o budově Komerční banky od Vaněčka, jde o vzácnou a tedy vítanou informaci. Jeho kniha vyšla v roce 1995. Další od stejného autora následovala *Architektura a stavebnictví České republiky 1992 – 2002*, vyšla v roce 2002 a je v ní zmíněna Základní umělecká škola v Liberci. Zajímavým obsahem se může pyšnit publikace, *Stalo se na severu Čech* od Romana Karpaše a kolektivu, která vyšla v roce 2002. Každý rok zde má své místo včetně jeho nejzásadnějších událostí.

Zatím nejlepším zdrojem poznání o historii, ale částečně i architektuře se v roce 2004 stala *Kniha o Liberci* od stejného autorského kolektivu. Je zatím tou nejobsáhlejší publikací v této kategorii.

Na těchto stránkách jsem také čerpala z diplomové práce Jaroslava Zemana s názvem *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 – 2006*, obhájené v roce 2009. Autor kvalitně pojednává o liberecké architektuře od dob jeho vzniku až po současnost. O ateliéru *Sial* nejlépe referuje kniha stejného názvu, editoval ji Rostislav Švácha a je syntézou informací o architektech a projektech tohoto ateliéru. Vyšla v roce 2010. Hana Chocholoušková a Markéta Lhotová vydaly v roce 2010 knihu menších rozměrů s názvem *Zmizelé Čechy – Liberec*, ta je především cenná pro své archivní fotografie, ale i svými stručnými, ale hodnotnými informacemi k historii a stavbám. Z dalších zdrojů uvádím tentokrát již publikaci od Jaroslava Zemana *Liberec – urbanismus, architektura, industriál, pomníky, objekty, památky*, vydanou v roce 2011. Jedná se z velké části o ten samý text jako v jeho diplomové práci, obohacený o nové stavby a vizi města v budoucnosti.

Na stránkách ateliéru <http://www.unionarch.cz> jsou k jednotlivým projektům přiřazené krátké, ale užitečné popisky, takže i tuto stránku považuji za cenný zdroj. Drobné informace jsem taktéž našla na webu botanické zahrady v Liberci <http://www.botaniliberec.cz>, a na internetových stránkách základní umělecké školy <http://www.zusliberec.cz>.

2 Historie města Liberce

První zpráva o nejsevernějším centru naší republiky pochází z roku 1352. Město se zde nazývá Richenburc.¹ Od roku 1278 patřil Liberec rodu Bibrštejnů. ² Při zakládání města sehrála jistě významnou roli obchodní stezka, která spojovala střední Čechy s Lužicí.³ V 16. století nastává v Liberci doba rozkvětu za rodu Redernů a po nich se zde vlády ujímá Valdštejn. ⁴ Po tom, co našel smrt v Chebu roku 1634, se libereckého panství ujímá Matyáš Gallas. Do města neustále proudilo více a více soukeníků a navyšovala se výroba. 18. století znamenalo pro Liberec obrovský rozvoj textilního průmyslu. Zakládaly se zde manufaktury, ve kterých se uplatňovaly nejmodernější technické vymoženosti doby. Liberec se rychle rozrůstal a v polovině 19. století byl dokonce druhým největším městem v Čechách. V roce 1857 v něm žilo 18 854 obyvatel. Po vzniku Československé republiky se pro svou polohu poblíž hranic stal centrem německy mluvících obyvatel. Ve městě žila česká menšina, která se rozrostla na většinu až po skončení 2. světové války.⁵ V poválečných letech se v Liberci dál rozšiřoval textilní průmysl, ale také výroba plastů. Dnes bychom zde, ale marně hledali stopy po průmyslových úspěších dob minulých. Liberec se stal pouhou ozvěnou své slavné minulosti a můžeme pouze doufat, že tento klenot severu se podaří uchovat pro budoucnost.

2.1 Historie Liberce po druhé světové válce

Samostatnou kapitolou v historii Liberce se staly události po skončení druhé světové války.

Po válce se v Liberci událo několik zásadních změn, které se na jeho tváři jak ji známe dnes, dozajista podepsaly. Po kapitulaci Německa 8. května 1945 a po osvobození města Rudou armádou následoval odsun německého obyvatelstva z celých Sudet a nejinak tomu bylo přímo v Liberci, kde byli dosud etničtí Němci ve většině.⁶ I samotné osvobozování ruskými vojsky bylo v tomto případě jiné než ve většině ostatních měst

¹ Miloš Horanský, *Liberec*, Ústí nad Labem 1977, s. 13.

² Hana Chocholoušková, Markéta Lhotová, *Zmizelé Čechy – Liberec*, Praha 2010, s. 7.

³ Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a budoucnosti*, Liberec 1961, s. 20.

⁴ Miloš Horanský, *Liberec*, Ústí nad Labem 1977, s. 13.

⁵ Hana Chocholoušková, Markéta Lhotová, *Zmizelé Čechy – Liberec*, Praha 2010, s. 13-14.

⁶ Jaroslav Zeman, *Liberec, urbanismus architektura, industriál, pomníky, objekty, památky*, Liberec 2011, s. 108.

Československa. V Liberci příchod ruských vojsk neslavily nadšené davy, ulice byly prázdné a ztichlé. Německá většina utrpěla velkou porážku a mnoho Němců se s takovou situací nedokázalo smířit.⁷ Čeští obyvatelé, kteří ve městě žili v menšině, doufali, že se po válce národnostní problémy v Liberci vyřeší podle jejich představ.⁸ Z velké části se tak také stalo. Do konce prvního poválečného měsíce muselo při takzvaném divokém odsunu z Liberce odejít na 8000 obyvatel a mezi lety 1946-1948 následovalo dalších 90 000 sudetských obyvatel Libereckého kraje.

Liberec, na rozdíl od ostatních měst Československa, neměl s dosídlením problémy, šlo o významné město, které lákalo velké množství lidí. ⁹O osídlování vyprázdněných domů po odsunutých Němcích se v případě Liberecka postarali především čeští občané z vnitrozemí. Také šlo o takzvané hraničáře, občany, kteří museli svůj domov opustit už v roce 1938 a po válce se chtěli vrátit zpět. ¹⁰ Mezi dosídlenci bychom však také našli Slováky a v některých případech dokonce obyvatele z Podkarpatské Rusi, kteří do Liberce přišli za prací a lepšími podmínkami pro život.¹¹

Bohužel to přineslo i negativa, která se v následujících letech projevila. Nahrazením německé většiny se narušila kulturní tradice, která ve městě vládla v dobách předešlých. Neblahý dopad měl pro město odsun německých umělců, inteligence, ale také architektů, utvářejících v předchozích letech specifickou vizáž města. Samozřejmě s dosídlenci do města přicházeli také umělci, a ačkoliv po válce kulturní úroveň poklesla, obyvatelé si svůj domov vybudovali znovu a dostali ho opět na výsluní. ¹²

2.2 Politická situace

Obnovení Československa sebou přineslo změnu politických poměrů.¹³ To se záhy odrazilo na parlamentních volbách, které proběhly 26. května 1946. Po celém státě si komunisté připravovali půdu pro převzetí moci. Výsledky prvních poválečných voleb

⁷ Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 385-386.

⁸ *Liberec slovem a obrazem 1945-1970: (25 let osvobození města Liberce)*. Liberec: Městský národní výbor v Liberci, 1970, s. 3.

⁹ Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 394.

¹⁰ Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a budoucnosti*, Liberec 1961, s. 159.

¹¹ Hana Chocholoušková, Markéta Lhotová, *Zmizelé Čechy – Liberec*, Praha 2010, s. 16.

¹² Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 399.

¹³ Jaroslav Zeman, *Liberec – urbanismus, architektura, industriál, pomníky, objekty, památky*, Liberec 2011, s. 108.

jim daly zcela jasnou představu o jejich převaze nad ostatními stranami. Zvítězili v poměru 40,17%, na druhém místě stanuli národní socialisté (23,66%), další byli lidovci (20,24%) velké zklamání utrpěli sociální demokraté, kteří získali ve volbách pouze 15,58% z celkových hlasů.¹⁴ V letech následujících si komunisté upevňovali svou moc. Na počátku roku 1948 proběhla krize uvnitř vlády, po níž následoval takzvaný Vítězný únor, konečné převzetí moci komunistickou stranou.

2.3 Územní změny v roce 1960

Liberec je dnes krajské město. V minulosti tomu tak vždy nebylo. Tento statut získal po skončení druhé světové války, v roce 1949, a držel si ho až do roku 1960. Bohužel počátek 60. let přinesl libereckému kraji územní změnu, dne 13. a 14. ledna 1960 se spojily územní celky Karlovarského, Ústeckého a Libereckého kraje spolu s kadaňským a podbořanským okresem do nového Severočeského kraje o rozloze 7800 km² a více než milionem obyvatel. Nový kraj se dělil na 10 okresů, jejichž správy sídlily v Ústí nad Labem, Teplicích, Mostě, Lounech, Litoměřicích, Liberci, Jablonci nad Nisou, Chomutově, Děčíně a v České Lípě. Severočeský kraj měl být charakteristický svým důrazem na průmysl, především textilní a sklářský. Za sídlo, odkud se měl Severočeský kraj řídit, bylo zvoleno pro svou strategickou polohu uprostřed území město Ústí nad Labem.¹⁵ Obyvatele bývalého Libereckého kraje tato změna zasáhla, nikdy se s ní úplně nesžili. Význam Liberce však nadále rostl a město nadále stálo ve středu dění, ačkoliv krajským městem nebylo.¹⁶

2.3.1 Okres Liberec

Liberecký okres se v novém územním uspořádání skládal z dosavadního okresu Liberec, Frýdlant a z českodubské oblasti turnovského okresu. Tento územní celek byl z celého nově vzniklého Severočeského kraje nejlidnatější, čítal na 149 000 obyvatel, téměř polovina z nich, tedy zhruba 69 000 lidí žila přímo v Liberci. Rozloha okresu se

¹⁴ Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 403.

¹⁵ *Průboj XII.*, 2. 2. 1960, č. 14, s. 1.

¹⁶ *Průboj XII.*, 29. 3. 1960, č. 38., s. 2.

rozkládala na 855 km² a hustota obyvatelstva včetně města Liberce, byla vypočtena na 172 osob na 1 km².¹⁷

2.4 Budování poválečného Liberce

Po skončení války se architektonická situace v Liberci stejně jako v ostatních městech Československa nevyvíjela nejlépe. Do Liberce po roce 1945 proudili především mladí lidé, kteří přicházeli za prací a tak se chtěli ve městě usadit. Většina obytných objektů a pozemků, na kterých se Liberec rozkládá, přešla do vlastnictví města, což značně zjednodušilo další vývoj. Opět se zde obnovoval průmysl, jehož závody byly zestátněné.¹⁸ V tomto ohledu se dá pokládat za štěstí, že Liberecko jako takové není bohaté na nerostné bohatství a tak se zde rozvíjel především lehký průmysl, hlavně s orientací na textil, strojírenství nebo sklářství.

Problémy nastaly s přívalem nových obyvatel do města. Všechny obytné domy, hlavně ty novější, jejichž byty vyhovovaly po stránce nároků na moderní bydlení, se postupně zaplňovaly. Naopak nevyhovující objekty, většinou domy starší, byly buď znovu obydleny, nebo ve většině případů strženy. A samozřejmě až na případy historicky cenných budov. Kromě nich však město bouralo závadné a rozvoji překážející stavby. Až do 50. let se v Liberci nové byty nestavěly. Bytovou výstavbu po druhé světové válce financoval především stát. Na začátku se stavělo především na volných plochách v okrajových částech města. První sídliště s kapacitou 1242 bytů začalo růst v Liberci v roce 1959 na jižním svahu Králova Háje. Toto sídliště patří ke zdařilým projektům tohoto typu.¹⁹ Další výstavba proběhla v letech 1970-1973 na západním okraji města na katastru Starého Harcova. Svažité terén, který se nachází na hranici souvislého zalesnění Jizerských hor, s výjimečnou vyhlídkou na město, zde dával velké možnosti urbanistického zpracování. Oproti minulým projektům zůstala akceptovaná určitá rozptýlenost jednotlivých budov. V Ruprechticích zase vyrostl jedenáctipodlažní dům přezdívaný „Hokejka“, pro své půdorysné zalomení.²⁰ Nové sídliště vyrostlo také ve Františkově, v rámci zahájení provozu uranových dolů v Hamru. Zajímavou obytnou

¹⁷ *Průboj* XII., 15. 3. 1960, č. 34., s. 2.

¹⁸ Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a současnosti*, Ústí nad Labem 1980, s. 145.

¹⁹ Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a současnosti*, Ústí nad Labem 1980, s. 154-155.

²⁰ Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a současnosti*, Ústí nad Labem, 1980, s. 168, 172.

skupinou se staly montované dřevěné domky, které byly přivezeny z Finska a mezi lety 1961 – 1963 vyrostly v oblasti Dolního Hanychova. V poválečných letech vyrůstaly další sídlištní objekty po celém městě, kde jen to uvolněná plocha dovolila. Můžeme zde vidět pokusy architektů o lepší panelák, jako je tomu v případě sídliště na Králově Hájí od architekta Jaroslava Vacka. Výbornou ukázkou jsou také terasové domky od téhož autora, které jsou postavené v mírném svahu a seřazené stupňovitě za sebou, takže část střechy slouží za zahradu hořejšímu bytu.²¹

2.5 Stavoprojekt

Znárodněním prošly také veškeré architektonické ateliéry. Pokud chtěl architekt i po roce 1948 pracovat a dále se věnovat svojí profesi, musel vstoupit do státní projektové organizace, do nově vzniklého Stavoprojektu. Tím se jeho role umělce, který se svými projekty chce diferenciovat od ostatních architektů, zásadně mění. Osoba architekta je postavena na stejný stupeň jako stavební inženýr, technik. Architekt se najednou stává figurkou, která sice vede ateliér, ale v podstatě si ho vůbec nikdo neváží. Nemluví se o něm při předávání stavby, upozaďuje se ve prospěch dělníků. Většina architektů je odkázána na projektování státních zakázek. Povětšinou jde o výstavbu sídlišť, pro potřebu rozrůstajícího se města. V Liberci v padesátých letech se stavěly jednoduché zděné obytné domy, schválené Typizačním ústavem v Praze a později se přešlo k montáži z betonových prefabrikátů. Postupně se panelová sídliště stala v očích obyvatel města symbolem nekvality, ošklivosti. Tato architektura, víc než co jiného, zdiskreditovala slovo „socialismus“.

2.6 Počátky Sialu

Liberecká pobočka Stavoprojektu, vedená zpočátku jedním z kvalitních architektů, kterého se nedotkl odsun německé populace, Karlem Winterem, se nejprve skládala pouze ze tří projektových ateliérů. V padesátých letech se Liberec ocitl na okraji zájmu, především kvůli nedostatečnému zázemí pro těžký průmysl. Ani v architektonickém měřítku nehrál významnou roli, protože po válce se tu především

²¹ Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a současnosti*, Ústí nad Labem, 1980, s. 168.

bouralo a nová výstavba vázla.²² Až v roce 1951 přichází do města mladý architekt Karel Hubáček a nastupuje u zdejší pobočky Stavoprojektu. Brzy přebírá po Karlu Winterovi vedoucí funkci v Ateliéru 2. Své podřízené Hubáček podporuje ve volnosti tvorby, ale na oplátku od nich požaduje, aby nesli osobní zodpovědnost za svou práci, což v tomto období nebylo zrovna obvyklé, jelikož zodpovědnost za špatně odvedenou práci nesl projektový ústav, kde byl dotyčný architekt zaměstnán. Hubáček se snažil pro svůj tým udělat, co bylo v jeho silách, aby měli jen to nejlepší zázemí pro rozvoj tvůrčího talentu. Jelikož v osobě Karla Hubáčka spočíval silný a vůdčí duch, sháněl pro svoje podřízené zajímavé zakázky a brzy se dostavily první plody jeho úsilí. Pod Hubáčkovým vedením působili dobří architekti, jako Vlastimil Kolář, Jaroslav Poříz, Jiří Svoboda a Evžen Šebek. Samozřejmě se kolem něj brzy nashromáždila také řada technických i odborníků, jako Zdeněk Partman, Václav Voda, Ota Nykodým a další.²³

V roce 1958 tento ateliér obohatila další významná jména Otakar Binar, Pavel Švancer nebo Miroslav Masák. V padesátých letech pracoval liberecký Stavoprojekt na důležitých zakázkách. Ateliér 2 projektoval sídliště v Roudnici-Hracholuskách s renesanční výzdobou fasád. Reorganizace v šedesátých letech, kdy Liberec z krajského města degradoval pouze na okresní, byl to impuls a výzva i pro architektky z Ateliéru 2. Tato událost se dotkla číselného označení ateliérů. Nově se tak Hubáček ocitl s kolegy v Ateliéru 7, jelikož se liberecký Stavoprojekt stal pouze jedním ze středisek Krajského projektového ústavu v Ústí nad Labem.²⁴ Situace v době, kdy se architektura vyznačovala typizací, nebyla snadná. Karel Hubáček se snažil najít architektonické východisko, a přispíval se zajímavými projekty do různých soutěží. Jako talentovaný architekt se brzy projevuje i Pavel Švancer, který svým mladickým elánem, ale také svou fascinací kovovými a železobetonovými konstrukcemi přispívá do ateliéru.²⁵ V Liberci stojí několik jeho výborných projektů, jako příklad uvedu Plavecký stadion z roku 1985.

²² Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, s. 17.

²³ Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, s. 21.

²⁴ Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, s. 22-23.

²⁵ Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, s. 24.

2.7 Vznik Sialu

Situace v Liberci vyústila na přelomu šedesátých a sedmdesátých let založením ateliéru Sial (Sdružení inženýrů a architektů v Liberci) v červnu roku 1968. Znamenalo absolutní průlom v architektuře města a označuje práci architektů shromážděných kolem osoby Karla Hubáčka. Byl to první nezávislý ateliér na území Československa a ve své době šlo o absolutní unikát.²⁶ Do ateliéru přešla ze Stavoprojektu Hubáčkova skupina S 12, která pracovala na stavbě vysílače na Ještědu, ale i tým Miroslava Masáka a Otakara Binara. Karel Hubáček se chtěl především věnovat zakázkám, které pro něj nastavovaly vyšší laťku.²⁷ Hlavní devíza Sialu spočívala v jejich produkci, která snesla srovnání s tvorbou západních architektů, a to i přesto, že v Liberci neměl k dispozici tak kvalitní materiály nebo technologie.²⁸ Důležitou byla také role techniků, inženýrů nebo třeba statiků, měli stejné postavení jako samotní architekti a byli nedílnou součástí pro vznik stavby.²⁹ Styl, který v té době Sial produkoval, by se dal označit jako mašínismus, učarovali mu stroje a jejich formy.³⁰

Ačkoliv ateliér jako takový vznikl oficiálně až v roce 1968, už o desetiletí dříve začíná projektování mimo běžnou produkci Stavoprojektu. Jedním z takových příkladů atypové budovy se stal rodinný montovaný dům č. 451-I, který vzniknul v letech 1959-1960 v Alšově ulici. Šlo o projekt Karla Hubáčka, Vlastimila Šedy, Václava Bůžka a Josefa Patrmána a měl ukázat možnost samostatného a nízkonákladového bydlení v době, která jej považovala za přežitek. Do domu se nakonec nastěhoval sám Karel Hubáček, předtím byl domek součástí expozice na Libereckých výstavních trzích. Projekt, který povznesl ateliér na světovou úroveň, se zrodil v roce 1963, šlo o návrh pro televizní vysílač na hoře Ještěd. Vznikla tak charakteristická budova, kterou si okamžitě vybavíme, když se řekne Liberec. Její umístění dalo možnost vydat se novým směrem, co

²⁶ Jaroslav Zeman, *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 - 2006*, Praha 2009, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění, s. 117.

²⁷ Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, 2010, s. 86.

²⁸ Jaroslav Zeman, *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 - 2006*, Praha 2009, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění, s. 117.

²⁹ Rostislav Švácha, Karel Hubáček, *Architektura ČSR*, č. 1, 1990, s. 72.

³⁰ Jaroslav Zeman, *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 - 2006*, Praha 2009, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění, s. 118.

se architektury týče a vytvořit tak projekt naprosto nevídaný a působivý. Ještě v průběhu stavby, v roce 1969, dostal vysílač prestižní Perretovu cenu.³¹

2.7.1 Školka

Unikátem Sialu byla jeho Školka. Program pro talentované studenty architektury, kteří se pod dohledem Miroslava Masáka vzdělávali a inspirovali ve vzájemných rozhovorech, také samozřejmě konzultovali s odborníky a pracovali na zajímavých zakázkách. Studenty do Liberce táhla především vidina spolupráce a možnosti učit se u Karla Hubáčka. Většinou šlo o absolventy Fakulty architektury z Českého vysokého učení technického. Studenti ze Školky bydleli od roku 1971 v hostinci Na Jedlové.³² Téhož roku se o Sialu již nesmělo psát v architektonických časopisech kvůli účasti Hubáčka a Masáka na protisovětských akcích a museli se včlenit zpět do Stavoprojektu Liberec a nebylo jim umožněno nadále používat označení Sial. Přes nepřízeň, kterou Husákův režim choval ke Karlu Hubáčkovi, si jeho ateliér zachoval autonomii.

2.7.2 Ostatní ateliéry Stavoprojektu

Jak již bylo v úvodu předznamenáno, soudobá literatura o liberecké architektuře podává velice strohé informace o zbylých ateliérech mimo Sial, jako by nic mimo něj neexistovalo. To jsem se v této práci snažila napravit a alespoň trochu uvést vše na pravou míru. Struktura Stavoprojektu Liberec se skládala z pěti ateliérů, jeden se zabýval jen technickou stránkou staveb. Ateliér 1, ten nejzásadnější pro mou práci, projektoval v podstatě obvyklé státní zakázky, ale v některých případech se mu dostaly do rukou i objednávky mimo běžnou produkci. Takže i mimo Hubáčkův ateliér mohly vznikat v Liberci kvalitní realizace, právě od členů Ateliéru 1 Pavla Vaněčka a Pavla Švancera. Kromě technického oddělení, Hubáčkova ateliéru a „jedničky“, vedené Pavlem Švancerem zbylá oddělení pracovala na panelákové výstavbě bytových domů a občanské vybavenosti. Po útlumu Sialu se k zakázkám dostává stále více i Ateliér 1 a tím se dostává do povědomí veřejnosti.

³¹ Jaroslav Zeman, *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 - 2006*, Praha 2009, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění, s. 118.

³² Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, s. 93.

3 Pavel Vaněček

Inženýr architekt Pavel Vaněček se narodil 1. dubna 1942 ve městě Písek. Poměrně záhy se ale z rodného města v roce 1945 s rodinou stěhuje do Liberce, kam je jeho otec kvůli své práci stavitele přeložen. Vaněčkův tatínek se věnoval stavitelství a už v mládí mu jeho syn rád pomáhal při práci s plány, ale i jinými záležitostmi, které se týkaly jeho oboru. Spolupráce s otcem ho vždy velmi bavila a asi v té době se zrodila v jeho hlavě myšlenka stát se architektem.

Rodina Vaněčkových měla duchovní základy. V rodině matky měla dlouholetou tradici oddanost českobratrské církvi. Pavlův otec sice pocházel z oblasti, kde se katolická víra hojně vyskytovala, ale sám ji našel až v dospělosti. Mladý Pavel se stal věřícím, až v době dospívání. Víra ovlivnila i jeho další život. Bohužel následující roky se staly pro rodinu velmi strastiplnými. V padesátých letech, přesněji v roce 1956 byl otec Pavla Vaněčka vyšetřován a poté vězněn komunistickým režimem. Prokurátor pro něj požadoval třináctiletý trest odnětí svobody, ačkoliv šlo o proces vykonstruovaný. Pro rodinu Vaněčkovu bylo toto období velice složité především po psychické stránce. Nakonec však Pavlův otec odsouzen nebyl, ale už i tak stihl tento incident napáchat své škody. Především se to negativně odrazilo na Pavlově cestě ke studiu na vysoké škole. Jako dítě politicky pronásledovaného člověka pro něj bylo studium zapovězeno a on se měl smířit s neuspokojujícím vzděláním a nezáživnou prací v budoucnosti. Už se vzdával se naděje, a proto odešel do zaměstnání. V roce 1961, po XXII. sjezdu KSSS, nastalo uvolnění poměrů a děti politických vězňů se mohly ze zaměstnání přihlásit ke studiu na vysoké škole bez jakékoliv perzekuce. A tak se Pavel Vaněček dostal na České vysoké učení technické v Praze, kde studoval na Fakultě architektury a pozemního stavitelství mezi lety 1961 – 1967. Na fakultě se učil na příklad i u Františka Cuby.

Ačkoliv se Vaněčkovi Cubovy realizace velmi líbily, obdivoval se jeho spolupráci s řemeslníky i tvoření projektu od exteriéru po interiér, a to včetně nábytku, tak se do jeho budoucí tvorby nijak zásadně nepromítnuly. Během studia taktéž vyjel na stáž do tehdejší Jugoslávie, kde jak vzpomíná, se spolužáky kupovali časopisy se západní architekturou. Po ukončení studia se Pavel Vaněček vrátil zpátky ke své rodině do Liberce, kde od té doby rozvíjel svou úspěšnou kariéru coby architekt. Nikdy už se

nesetkal s problémy týkajícími se jeho vyznání. Avšak tak jako ostatní muži i on musel projít povinnou vojenskou službou, a to mezi lety 1967 – 1968. Celou dobu vojenské služby, se věnoval návrhu kaple, která mu ležela v hlavě. Cítil určité poslání, které vlastně plní dodnes, protože církevní projekty dělá velmi rád. Nikdy si nevzal za práci pro církev honorář. Víra je pro něj důležitou součástí života. Jak sám říká, většinou mu pomáhá držet se při zemi, zůstat skromným. Nezmiňuje ani ocenění, která některé z jeho projektů získaly. Občas ale víra zasáhne do jeho tvorby, jak se dozvíme na příkladu botanické zahrady.

3.1 Práce v Útvaru hlavního architekta v Liberci

V roce 1967, tedy v době, kdy už sloužil na vojně, dostal Pavel Vaněček zajímavou nabídku od tehdejšího libereckého předsedy městského národního výboru Jiřího Moulise, který byl ve svém přístupu k architektuře člověkem velice progresivním. V Útvaru hlavního architekta v Liberci tehdy působil mladý tým architektů v čele s Miroslavem Podobským, který chtěl získat mezi své spolupracovníky právě Pavla Vaněčka. Šlo o velice perspektivní práci a tak ji Vaněček přijal. V této funkci působil mezi lety 1967 – 1969. Poté přišla nabídka pracovat v liberecké pobočce Stavoprojektu, a ačkoliv měl Vaněček velké dilema, nakonec Útvar hlavního architekta opustil a nabídku přijal. Jak se ukázalo, volba to byla správná, jelikož se za nějaký čas změnilo kompletní vedení na radnici, včetně předsedy Moulise a situace v Útvaru hlavního architekta už nebyla tak příznivá. A tak Vaněček vstoupil, do Ateliéru 1, který tehdy vedl Eduard Adamíra, a tím se mu otevřela cesta k odlišnému druhu práce a zakázkám. Práce pro Stavoprojekt sebou nesla i věci nepříjemné, například státní zakázky, které se ve většině případů týkaly bytové výstavby. Ale i Ateliér 1 občas dostal zajímavou objednávku a dokázal na sebe strhnout pozornost, kterou k sobě většinou přitahoval pouze Hubáčkův Sial. Architekti z Ateliéru 1 se dokonce postupem času vypracovali na obdobnou úroveň, protože i zde byly osobnosti s velkým nadáním pro architekturu.

3.2 Francouzské školení

Od roku 1969 tedy Vaněček působil v místní pobočce Stavoprojektu – v Ateliéru 1. Nabízeli mu zde dokonce funkci vedoucího, ale tu architekt odmítl a přijal místo toho funkci zástupce. Vedoucím ateliéru se stal jeho kolega Pavel Švancer, také jeden z významných libereckých architektů. Při svém působení ve Stavoprojektu měl Vaněček problém se soudobou architektonickou produkcí. Tak jako většina architektů sdružených pod touto organizací, ani on netoužil stavět betonové paneláky a tak se raději staral o regeneraci města. V roce 1972 se Pavel Vaněček oženil a s manželkou Šárkou žije dodnes.

V roce 1977 dostal Pavel Vaněček od Stavoprojektu možnost vyjet na stáž do Francie, přesněji do historicky významného města La Rochelle. Zde pracoval v ateliéru architekta Yvana Caryse. Tato zkušenost na něj měla velký vliv a utvořila nedílnou součást jeho architektonického školení. V La Rochelle Vaněček navrhnul komplex La Pergola, který spojuje restauraci s výhledem na mořský průliv, kavárnu, cukrárnu, čajovnu a také noční klub. Stavba je citlivě zpracovaná s ohledem k okolnímu terénu, aby nenarušovala přirozené výškové členění historického městského jádra v pozadí. Vaněček zde využil svobodu, jakou si doma nemohl dovolit, ale také technologie a materiály nedostupné právě v Československu. Celou stavbu pojal v duchu oktogonálních struktur.

Zešíkmené střechy La Pergoly obložené dřevem, dříve v přírodním odstínu, dnes nabarvenému tmavě, upoutávají pozornost už z dálky, stejně jako navrhnuté stupňovité terasy vedoucí směrem na písčitou pláž. V okolí komplexu se nachází několik parků s vyhlídkou na přístav a v něm ukotvené plachetnice. Vaněčkův projekt pro La Rochelle se dočkal realizace až po třech letech, v roce 1980. U provádění autor přítomný nebyl, hotovou stavbu viděl až po několika letech, kdy ho tam pozval tehdejší sponzor projektu. Po této stáži nastal zlom ve Vaněčkově kariéře. Během působení ve Stavoprojektu, který měl v Liberci sedm projektových ateliérů a před svým zánikem v roce 1991 něco přes 500 zaměstnanců, se Pavel Vaněček plně rozvinul jako talentovaný architekt. Po stavbě českoobrátské modlitebny ve Vsetíně a projektu v La Rochelle následovala zakázka na kulturní dům v Liberci, ze které se stal jeden

z nejzásadnějších projektů v jeho kariéře. Pokusím se tedy důkladně ho popsat i s historickým a potažmo politickým pozadím.

3.3 Realizované projekty

Tato kapitola se věnuje rozsáhlému dílu Pavla Vaněčka pro město Liberec. Projekty řadím chronologicky podle data vzniku. Každé ze zde uvedených staveb se dostane základního popisu. Nacházejí se tu ale také budovy, o kterých jsem se rozepsala více, a jedná se vždy o jistý předěl v autorově kariéře. Jsou tu zastoupeny projekty různých účelů od průmyslových budov, veřejných, soukromých objektů, až třeba po církevní. Každá se nějak vryla do podvědomí obyvatel a to nejen svou architekturou, ale také umístěním i velmi dobře zvládnutým interiérem. Jsou tu zastoupeny projekty pro město, ale také pro soukromé investory.

3.3.1 Modlitebna Vsetín - Jasenka

Ještě před vstupem sovětských vojsk na území Československa navrhnul Vaněček v roce 1968 první projekt modlitebny pro církev bratrskou ve Vsetíně – Jasenka. V podstatě šlo o nadšeneckou práci. Návrh k této budově měl v hlavě už na vojně. Staveniště nebylo oploceno a přece se neztratil žádný materiál. Dokonce si zde Pavel Vaněček vyzkoušel i práci sochaře, když pomáhal tesat stůl Páně. Modlitebna se stavěla tak trochu na truc režimu a v podstatě jen svépomocí. Realizace trvala tři roky. Další projekty modliteben následovaly v letech pozdějších.

3.3.2 Komplex La Pergolla

Zmíněn v kapitole Francouzské školení.

3.3.1 Kulturní dům ROH v Liberci

Úvahy o stavbě kulturního domu v Liberci se vynořily již roku 1973. V té době vyšel článek v deníku *Vpřed*, ve kterém se o tomto tématu vyjadřuje tehdejší vedoucí odboru územního plánování Miroslav Podobský. Dobré fungování centra města vyžadovalo stavbu nového obchodního a kulturního centra na Soukenném náměstí. To

mělo svým architektonickým rázem reprezentovat moderní směřování tehdejší socialistické společnosti, jádro Liberce se s ním mělo posunout od prostoru kolem radnice k řece Nise.³³ V té době započala výstavba nového a moderního obchodního centra Ještěd podle projektu Karla Hubáčka a Miroslava Masáka. Poté se měla pořídit studie pro dům kultury, který se měl postavit na místě značně zničeného obchodního domu. Další krok představovalo vypsání soutěže pro mladé architekty, která měla přispět k vyřešení problému ideového pojetí stavby.³⁴ O rozhodnutí vybudovat kulturní dům informoval v roce 1973 uvedený obdeník *Vpřed*. Ředitel Stavoprojektu Jan Morávek zdůraznil pak v roce 1977, že na projektu takto významné stavby se budou podílet jen ti nejlepší pracovníci.³⁵ Z tohoto vyjádření lze vyčíst, o jak důležitý projekt se ve své době jednalo. Slavnostní otevření proběhlo před svátkem práce, tedy před prvním květnem.

36

Ústředním investorem Kulturního domu byla Ústřední rada odborů v Praze. Investorem se stala Textilana Liberec, dodavatelem Pozemní stavby. Projekt si vyžádal zhruba 70 milionů Kčs.³⁷ Představoval první etapu komplexu kulturního střediska, druhou měl tvořit komplex stravovacích zařízení, které se měly spojit s foyerem[1, 2, 3,]. V prostorách přísálí a vstupní haly se počítalo s pořádáním výstav obrazů a grafiky.³⁸ Třetí etapa by sestávala ze tří kinosálů s diferenciovanou velikostí. Celý soubor dotvářel architektonicky i urbanisticky dolní centrum Liberce. Svými nikdy nerealizovanými bočními křídly druhé a třetí etapy měl vytvořit čtvercový prostor pěšího náměstí takzvané agory, do které byla začleněna stavba obchodního centra Ještěd. Navržený komplex kulturního střediska na půdorysu velkého meandru odděluje záměrně prostor náměstí od ulice 1. máje, kde se do budoucna počítalo pouze s protažením dvoukolejné tramvaje a nezbytnou obsluhou stravovacích a distribučních zařízení II. etapy kulturního domu.³⁹

³³ *Vpřed* XIII, č. 99, 14. 12, 1973, s. 5 .

³⁴ *Vpřed* XIII, č. 99, 14. 12, 1973, s. 5.

³⁵ *Vpřed* VIII, č. 4, 14. 1., 1977, s. 1-2.

³⁶ Kulturní dům ROH, *Kultura a sport liberecka*, č. 6, 1985, s. 8.

³⁷ Roman Karpaš a kolektiv, *Stalo se na severu Čech 1900/2000*, Liberec 2001, s. 150.

³⁸ Kulturní středisko v Liberci, *Československý architekt* XXX., č. 20, 1984, s. 373.

³⁹ Jiří Hubka, Dům kultury ROH v Liberci, *Architektura ČSR*, č. 1, 1986, s. 8.

U domu kultury [4, 5,] šlo Pavlu Vaněčkovi především o kontrast obchodního centra Ještěd s klidnou a jednoduchou, ale dostatečně hmotnou architekturou jeho stavby. Věděl, že jeho dům tvoří vstup do nového městského centra z pohledu od jihu. Architektonické členění [6, 7] budovy vyjadřuje vnitřní funkci objektu, jeho dominantní jádro s velkým sálem, bufetem a přísálím má horizontální členění. Z pohledu od křižovatky na Rybníčku je naopak hmota fasády členěná plasticky a vertikálně. Forma domu splývá s panoramatem historického jádra Liberce. Prosklená fasáda šikmého pláště budovy je průhledná jak zevnitř, tak zvenčí. Kulturní dům však Vaněček koncipoval především pro noční osvětlení, díky němuž můžeme i zvenku rozlišovat jeho barevný interiér [8, 9].

Zajímavým prvkem budovy se stal hlavní sál, který se dá přestavět do pěti různých poloh [10, 11, 12]. Takové neobvyklé řešení, lze vidět většinou v divadlech, nikoli v domě kultury. První podoba sálu je vhodná pro konference nebo schůze. Pódium je zkrácené nad ním je světelný most, ten je možné variovat do různých poloh. Druhá podoba se hodí především pro módní přehlídky, přistaví se molo a světelný most zůstává opět nad jevištěm. Třetí podoba může sloužit spíše pro menší, komornější akce. Sál se v polovině přehradí oponou a světelný most se nachází ve prostřed. Čtvrtým modelem je pódium uprostřed sálu, židle stojí před jevištěm i za ním. Tato poloha by se dala využít víceúčelově, kupříkladu hudební koncert by na takovém pódiu pro diváka vyzněl zajímavě. Světelný most by se v této situaci nacházel přesně nad jevištěm. Poslední forma přeskupení velkého sálu je vhodná pro estrády, koncerty, nebo třeba pro televizní program. Jeviště může být rovné nebo stupňovité. Světelný most by se mohl přesunout nad pódium nebo do zadní části sálu.

Velký sál pojme až tisíc osob a v plesové sezoně je možné vytvořit až 850 míst k sezení v sále a přilehlých prostorách [13, 14]. Dále zde najdeme menší sály, společenský, konferenční, hudební, přednáškový, a také zasedací místnosti. Když přešel objekt kulturního domu do soukromých rukou, musel se zredukovat i počet zaměstnanců a tak pro modelaci sálu chybějí pracovníci. Ani jedna z poloh, které pro sál Pavel Vaněček vyprojektoval, se nikdy nedočkala využití. Běžný návštěvník kulturního domu [o této technologii ani neví. Za dobu, za kterou tato budova funguje, nikdo potenciál velkého sálu nevyužil [15, 16, 17, 18, 19].

3.3.2 Dostavba městské části Tovaryšský vrch

Jde o komplex čtyř budov [20], které dotváří prostor malého náměstí na souběhu ulic Frýdlantská, Tovaryšský vrch a Heliova. V jedné z nich na nároží sídlí projekční ateliér Unionarch, s. r. o. Původně se tu počítalo s kanceláři nebo s bytovými jednotkami. V přízemí jsou umístěny různé prodejny [21]. Projekt se přizpůsobil charakteru dostavby bloku v historickém centru města. Původně měl tento obytný blok dosahovat až na nároží s Frýdlantskou ulicí [22, 23], dokonce byl už odlitý železobetonový skelet. Ten nakonec koupila Československá obchodní banka a podle projektu Karla Hubáčka, vytvořila další ze svých pracovišť. Hubáček však zachoval tvar objektu, aby korespondoval se ostatními domy. Vaněčkovy a Švancerovy domy utvářejí společně s Hubáčkovou bankou a Základní uměleckou školou vzdušný a moderní ráz celé ulice. Malé náměstíčko, které díky tomuto projektu vzniklo, vytváří intimní a výborně zpracovaný prostor.

3.3.3 Kaple církve bratrské v Liberci

Kaple stojí na Kheilově vrchu. Její stavba započala ještě za minulého režimu, kdy se sakrální architektura nesměla stavět jako solitér, ale pouze jako přístavba k již stojícímu objektu. Tak tomu bylo i v tomto případě. Církev bratrská získala v polovině roku 1989 novorenesanční vilu z druhé poloviny 19. století, která posloužila svému účelu vytvořit nové a důstojnější zázemí pro liberecké české bratry.⁴⁰ Po převratu se v zadní části budovy začal uskutečňovat Vaněčkův projekt kaple. Motivem celého projektu se tu stala věž, jelikož se nachází na vile, ke které je přistavena, je taktéž promítnuta i do kaple. Kaple má uvnitř amfiteatrální skladbu sedadel, což je dáno svažitém terénem pozemku. Pro hudební doprovod při kázáních má taktéž výbornou akustiku. Jinak jde o velice strohou, nezdobenou, protestantskou stavbu, což jí ovšem neubírá na svěžím vzhledu.⁴¹ Realizace probíhala v letech 1990 – 1996, prostředky potřebné ke stavbě pocházely z darů křesťanů nejen z České republiky, ale i z celého světa. Lidé z různých států

⁴⁰ Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 655.

⁴¹ Unionarch.cz <http://www.unionarch.cz/project/15>, vyhledáno 23. 2. 2016.

přicházeli, aby tento projekt pomohli dokončit.⁴² Stavba byla předána církvi do užívání 14. 12. 1996.⁴³

3.4 Unionarch

Po rozpadu Stavoprojektu v roce 1991 založil Pavel Vaněček spolu se svým dlouholetým spolupracovníkem a přítelem z Ateliéru 1 Pavlem Švancerem, vlastní firmu s názvem Unionarch, s. r. o., architekti ji spolu provozují dodnes. Za jejím vznikem stojí zajímavá historka. Na Kypru byla v té době zrušena raketová základna a místo ní chtěli na uvolněném prostranství postavit zoologickou zahradu. Do Limassolu, což je druhé největší město na Kypru byl kvůli tomu přizván do komise tehdejší ředitel liberecké zoo Josef Janeček a ten vzal sebou i architekty, kteří by se na daném projektu podíleli. Podmínkou pro účast na něm bylo ovšem to, aby šlo o společnost, nikoliv jednotlivce, a tak vznikl právě Unionarch, s. r. o. Po volbách se na Kypru změnila politická situace a projekt zoologické zahrady se zastavil. Nově vzniklá společnost již zůstala. Následující stavby už proběhly pod taktovkou společnosti Unionarch.s.r.o

3.4.1 Komerční banka

(č. p. 1357/2)

Pobočka Komerční banky, která dnes přiléhá k obchodnímu centru Plaza [24], představuje velmi zdařilým projektem opětovné spolupráce ateliérů Unionarch, s. r. o. (Vaněček a Švancer) a Ark, s. r. o. (Šonský a Janoušek).⁴⁴ Banka je situovaná do velice atraktivní polohy v pěší zóně v centru města a tvoří výraznou dominantu nároží ulice 5. května a náměstí E. Beneše [25, 26]. Železobetonový skelet vyplňuje sklo a barevný kámen, jeho hmota je v přízemí modelována motivem podloubí, které jakoby zastřešují horní patra budovy. Stavba koresponduje s okolními budovami. Koncepce projektu se zakládá na kontrastu dvou hutných kamenných fasád, které protíná dynamická celoskleněná hrana nároží. Důležitým motivem se tu stalo zrcadlení, dosažené díky zde užitému vysoce reflexnímu sklu. Můžeme si tak v odlescích vychutnat budovy v okolí, a

⁴² Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 538.

⁴³ Jaroslav Zeman, *Liberec – urbanismus, architektura, industriál, pomníky, objekty, památky*, Liberec 2011, s. 121.

⁴⁴ Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 536.

to především neorenesanční radnici. Realizace projektu probíhala v letech 1993 – 1995. Kamenná část fasády má obklad z finské žuly, která je použita pro vnitřní obklady. Objekt má jedno podzemní podlaží a šest nadzemních [27, 28]. V podzemní části se dostaneme pouze k místnostem se sejfy, zbylé prostory jsou vyhrazeny pro personál banky.⁴⁵ Hlavní hala se nachází v přízemí, jednací hala v prvním patře je situována na galerii. Kanceláře zaměstnanců najdeme ve vyšších patrech [29].

3.4.2 Základní umělecká škola

Jde o následníka Městské hudební školy, která dříve sídlila v Palachově ulici v Liberci (č. p. 504-I). V roce 1961 ji přejmenovali na Lidovou školu umění, mohlo se v ní vyučovat také taneční, výtvarné a literárně dramatické umění. Škola se během školního roku 1990/1991 přestěhovala do bývalé budovy sekretariátu OV KSČ, tento objekt ale brzy začal sloužit jako obchodní banka. Město se poté na podzim roku 1992 rozhodlo věnovat výtěžek z tohoto objektu na novou budovu Základní umělecké školy.

S vítězným návrhem přišly dva ateliéry, a to ARK., s. r. o. architekti Šonský a Janoušek a nová společnost Unionarch, s. r. o. architektů Vaněčka a Švancera. Realizace probíhala v letech 1993-1995 náklady na tuto budovu vyšly město na 107,6 miliónu korun.⁴⁶ Jde o největší komplex [30, 31] tohoto typu v České republice. Realizace získala v roce 1995 cenu Stavba roku, kterou uděluje Ministerstvo průmyslu a obchodu, Nadace ABF a časopis *Stavitel*, a získala také první místo na Mezinárodním veletrhu nemovitostí Immos Realex 1995 v kategorii Nejlepší investiční projekt. Jde tedy i podle obdržení ocenění o zdařilou budovu. Nosnou konstrukci tvoří monolitický železobeton, objekt má dva dilatační celky s rozdílným konstrukčním systémem [32, 33]. Architektonická podoba koresponduje s okolními budovami a přitom dává jasně najevo svůj školní ráz, ten je ovšem narušen určitou hravostí zvolené konstrukce. Objekt je tvořen dvěma samostatnými průchozími celky. Přízemí se pronajímá obchodům s hudebními nástroji a copycentru. Ve spodní části se nachází velký sál pro 200 diváků, který lze využít k více účelům. Sál lemují boční galerie. Druhé patro patří kancelářím učitelského sboru, našli bychom tu také dvanáct učeben, ve třetím patře je učeben

⁴⁵ Jan Konícar, *Architektura a stavebnictví ČR – období 1989 – 1995 současné trendy*, Praha 1995, s. 40.

⁴⁶ Jan Konícar, *Architektura a stavebnictví České republiky 1992 – 2002*, Praha 2002, s. 155.

21. O patro výš sídlí sál pro hudební sbor Severáček, dalších 14 místností a archiv. V páté etáži se nacházejí ateliéry pro potřebu výtvarných kroužků s prostorem pro modelování a také s keramickou dílnou. Poslední patro slouží jako kotelna.⁴⁷ Budova se otevřela 20. 4. 1995, kapacita žáků je 1877,⁴⁸ vyučuje zde 80 kantorů.⁴⁹

3.4.3 Botanická zahrada

Areál Botanické zahrady v Liberci octl v havarijním stavu a tak od poloviny roku 1996 probíhala jeho zásadní rekonstrukce, kterou měl z hlediska architektury na starosti právě Pavel Vaněček. Architekt chtěl splnit vizi ředitele zahrady RNDr. Miroslava Studničky, ale bylo pro něj důležité, aby jeho návrh především vyhovoval rostlinám. Šlo mu též o eliminaci tepelných ztrát, kterými trpěly předchozí pavilony, a chtěl prosvětlit celou stavbu. Inspirace prý přišla po modlitbě. Vaněčka napadlo vyprojektovat deset pavilonů podle deseti primárních biotopů. Základní myšlenku tvoří buněčná struktura, tedy samotný základ živé hmoty. Oproti koncepci solitérních klasických skleníků, vzájemně propojených, navrhl stavbu připomínající shluk buněk, které jako by někdo mnohonásobně zvětšil pod mikroskopem a umístil do krajiny [34]. Jádrem zahrady tvoří 4 velké, osmiboké skleníky, na kterých jsou jakoby pověšené zbylé a taktéž krystalické pavilony. Základ toho představuje dvoupodlažní útvar chodeb, vstupního pavilonu a pavilonu akvárií. V druhém podlaží se nachází pavilon bonsajů, sukulentů a malých kaktusů.⁵⁰ Čtveřice hlavních velkých pavilonů má tvar osmibokých krystalů [35, 36, 37], jejichž střechy se prolamují ve dvou alternativách. Ve druhém patře může návštěvník vstoupit na balkóny jednotlivých pavilonů a otevře se mu pak atraktivní výhled na expozici.

V každém z pavilonů panují jiné klimatické podmínky vyhovující tamním rostlinám. Vzhledem k tomu, že za materiál pro opláštění objektu architekt Vaněček zvolil průsvitný polykarbonát, můžeme se coby diváci z chodeb podívat do více expozic naráz. Ředitel měl také požadavek, aby byl pavilon průchozí, i když je zavřený, kvůli proudění vzduchu. V přízemí, pod africkým pavilonem, se nachází čtrnáct sladkovodních,

⁴⁷ Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004, s. 459.

⁴⁸ Roman Karpaš a kolektiv, *Stalo se na severu Čech 1900/2000*, Liberec 2001, s. 174.

⁴⁹ <http://www.zusliberec.cz/historie-cl-9.html>, vyhledáno 20. 2. 2016.

⁵⁰ <http://www.botaniliberec.cz/architektura.php>, vyhledáno 11. 3. 2016.

ale i mořských akvárií a vstupuje se tam proskleným tunelem. Pět skleníků bylo otevřeno 7. srpna 1998, další čtyři 30. července 1999 [38, 39, 40], kdy se u této příležitosti přišli na zahradu podívat odborníci z Belgie, Holandska, nebo Německa.⁵¹ Posledním počinem v botanické zahradě se stala stavba z roku 2014, pavilon leknínů. Ten jak už napovídá název, se specializuje na pěstování největších leknínů na světě: Viktorie královské, Viktorie Cruzovy a Euryale vzdorné.⁵² Pavilon je uzpůsoben i pro noční prohlídky, jelikož Viktorie královská v noci rozkvétá. Pavilon má šikmé stěny a je v něm dokonce vodopád [41, 42, 43, 44], který padá směrem k divákům. Rostlinám se tam daří. Náklady na stavbu činily 156 miliónů korun.

3.4.4 Kaple Vzkříšení

Další z preferovaných architektonických témat u Pavla Vaněčka jsou projekty sakrální, kterých má za svou kariéru na účtu slušné množství. Není časté, aby se architekt zajímal právě o architekturu tohoto typu, ale s přihlédnutím k víře, která celý život tohoto architekta provází, a která mu podle jeho slov pomáhá držet se při zemi, není se čemu divit, že se snaží nějak odvděčit za přízeň a pomoc, které se mu od víry dostává. Kaple Vzkříšení se nachází v liberecké části Vratislavicích nad Nisou. Její řešení vyplývá z pyramidální formy. Ta má jeden vrchol, který je prosklený a v němž je umístěný kříž. Skleněná špička pyramidy umožňuje průhled do nebe, což je symbolem vzkříšení, které je motivem celé této stavby. Tento motiv se odráží i v ostatní výzdobě kaple, v podobě skleněných vitrají v obrazech nebo liturgických předmětech, které speciálně pro tuto stavbu vznikly.

3.4.5 Autosalon a servis Mercedes-Benz

Autory návrhu jsou architekti Pavel Vaněček a Luděk Košťál. Areál se nachází v lokalitě Vesec. Jde o stavbu průmyslovou a tomu také její architektura odpovídá, jde o patrovou prosklenou halu.

⁵¹ Roman Karpaš a kolektiv, *Stalo se na severu Čech 1900/2000*, Liberec 2001, s. 185.

⁵² <http://www.unionarch.cz/project/106>, vyhledáno 23. 2. 2016.

3.4.6 Továrna DGS

Dalším průmyslovým projektem, který se nachází v Liberci respektive v Karlínkách pod Ještědem, je továrna švýcarské firmy DGS (Druckguss systém s. r. o.). Jde o firmu, která se specializuje na přesné lití hliníku. Objekt představuje obrovský halový komplex, který koresponduje se svým účelem. Architekti Vaněček a Švancer dbali na horizontalitu a snažili se o to, aby v krajině nerušil.

3.4.7 Dostavba bloku v ulici Zámečnická a Moskevská

Autory projektu jsou architekti Jakub Hlaváč, Pavel Vaněček a inženýr Luděk Košťál. Jde o polyfunkční dům. V přízemí se nacházejí obchody a kavárna, v dalších patrech většinou byty, služby nebo ordinace. Ulice po obvodu stavby jsou pěší, jde o typický městský uliční interiér. První etapa byla dokončena v roce 2004.⁵³

3.4.8 Středisko výchovné péče

Tato realizace se nachází v Liberci v ulici U Opatrovny. Jde o jeden z charitativních projektů, kterými se Pavel Vaněček zabývá od počátku svojí kariéry. V podstatě šlo o rekonstrukci stávajícího objektu Dětského diagnostického ústavu a částečně o přístavbu části, ve které sídlí učebny a kde pracují dětské psychologové. Původní secesní budova a k ní přičleněný dvoupodlažní učebnový pavilon jsou spojené prosklenou chodbou, která však nijak nezasahuje do venkovního prostoru určeného pro sport.

3.5 Nerealizované projekty

3.5.1 Galerie Galas

Jednou z nejvýznamnějších zakázek, která nakonec v projekčním ateliéru Unionarch, s. r. o. nedošla ke zdárnému konci, se stal projekt Galerie Galas. Opět tu šlo o spolupráci s ateliérem ARK, s. r. o. Realizace byla pozastavena a na místě následně realizováno obchodní centrum PLAZA. Galerie Galas byla dvouetapovým projektem, ve kterém v první stavební fázi měl vzniknout objekt polyfunkčního a obchodního centra. Na něj měla navazovat z obou stran křídla oddělená od hlavního objektu pěší zónou se

⁵³ <http://www.unionarch.cz/project/21>, vyhledáno 23. 2. 2016.

stromořadím a s vodními prvky. Tento vzhled víc korespondoval s původní zástavbou a byl architektonicky řešen velice příjemně. Bohužel stavba se zastavila poměrně záhy po začátku budování první etapy. A posléze byl tento projekt odkoupen a přebudován na obchodní centrum PLAZA, které ve své hmotě nerespektuje historickou zástavbu a neumožňuje výhled náměstí a k radnici, o příjemné pěší ulici nemůže být ani řeč.

3.5.2 Hollandia

Autory tohoto projektu jsou architekti Pavel Vaněček a Pavel Švancer. Mělo jít o obchodní centrum v lokalitě Na Bídě. Koncepce odpovídá multifunkčnímu urbanistickému komplexu, který se měl napojovat na trasu rychlodráhy EUROTRAM, propojující Polsko, Německo a Českou republiku. Jedna ze zastávek měla navazovat na plochu tohoto obchodního centra. Uprostřed komplexu měla stát věž o 24 patrech. V roce 2005 však architekti přestali na projektu pracovat.

3.6 Srovnání

V této části své bakalářské práce jsem se rozhodla provést srovnání vybraných Vaněčkových projektů s jinými pracemi, architektů Sialu, nebo ostatních libereckých architektů poválečných let. Většinou jsem se snažila najít projekty podobného zaměření, aby srovnání bylo co možná nejefektivnější a dávalo smysl i laickému čtenáři.

3.6.1 Kulturní dům v Liberci a kulturní dům v České Lípě

Kulturní dům v České Lípě navrhl architekt Jiří Suchomel z ateliéru Sial a jeho základní kámen byl položen v roce 1983. Jde tedy o stavbu mladší než je Kulturní dům ROH v Liberci od Pavla Vaněčka. Českolipský dům zvaný dnes Crystal má lichoběžníkový půdorys. Jeho jižní fasáda, uprostřed rozdělená prostorným schodištěm, má šedesátistupňový sklon a tvoří ji solární panely, které objekt vytápějí, a pokud to není potřeba, se jejich energie ukládá v podzemním zásobníku. Autor s touto technologií nepočítal od počátku projektu, přivedla ho k ní přednáška inženýra Ctibora Dattela v roce 1976. Tato technologie, používající se v dánské architektuře, se zdejevila jako

ideální a Jiří Suchomel to okamžitě využil. Solární zařízení však bylo uvedeno do provozu jen z části.⁵⁴

Co se týče architektury, tvoří kompozice Crystalu horizontálu a kopíruje okolní terén. Forma je poměrně strohá, dobře korespondující se sousední zahradou bývalého augustiniánského kláštera, ve kterém dnes sídlí Vlastivědné muzeum a galerie. Budova domu má dvě podlaží. V prvním patře bychom našli velký sál, restauraci pro 116 a kavárnu pro 72 návštěvníků. Druhé podlaží se honosí klubovny a malým sálem, který je navržen s určitou variabilitou, pro různé druhy představení.

Určité shody mezi kulturním domem v České Lípě a kulturním domem ROH v Liberci jsou na první pohled patrné. Obě dvě stavby se snaží velmi citlivě přistupovat k okolnímu terénu. Také v obou případech můžeme na jejich fasádách spatřovat motiv prosklení, ačkoliv v České Lípě architekt použil solární panely a v Liberci je použité pouhé sklo. V Liberci se Pavel Vaněček snažil dotvořit nové městské centrum, jehož stavba započala Hubáčkovou a Masákovou budovou obchodního centra Ještěd a architektura kulturního domu uzavírala intimnější prostor právě s Hubáčkovým a Masákovým projektem. Rozdíl mezi těmito projekty spočívá v nedokončenosti, se kterou se musel vyrovnat kulturní dům v Liberci, ač se u něj uskutečnila pouze první etapa projektu. V dnešní době je liberecký kulturní dům poněkud utlačuje obrovská masa hmoty obchodního centra Forum, které bylo vystavěno po zbourání Ještědu v roce 2009. Naproti tomu kulturní dům Crystal v České Lípě žádným útlakem od sousedních staveb netrpí, je jistě dominantou a jednou z nejlepších moderních poválečných staveb ve městě.

Stavby dvou vynikajících poválečných architektů se k sobě v určitých motivech blíží, ale ve spoustě věcí se rozcházejí. Jde o budovy určené ke stejnému využití, ale už jejich umístění v různě velkých městech vznikají rozdíly. Pro Liberec byla zapotřebí stavba s větší kapacitou, jelikož oproti České Lípě má město trojnásobný počet obyvatel.

⁵⁴ Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010, s. 227.

3.6.2 Budova Komerční banky a budova ČSOB

Pro srovnání si zde beru opět projekt Sialu, tentokrát se jedná o budovu ČSOB na rohu ulic Frýdlantská a Tovaryšský vrch, kterou vyprojektoval Karel Hubáček.

V čem se budovy shodují se umístěním v historickém centru města, i když Hubáčkova banka je položena v méně frekventované části. Také jde v obou případech o budovy bankovních institucí. Shodné je i jejich orientace v nároží. Možná ještě jako shodu můžeme podtrhnout snahu všech architektů o citlivé zpracování, pokud možno co nejméně rušivé k okolním objektům. Tato budova už byla jednou zmíněna a to kvůli tomu, že původně byla součástí dostavby bloku, kterou měl na starosti Pavel Vaněček a jeho ateliér Unionarch, s. r. o. V podstatě už hotový betonový skelet pro další z atypových domů se proměnil pod rukama Karla Hubáčka na prostory banky. Zachován zůstal tvar objektu, čímž hezky zapadá do pásu domů. Fasáda je poměrně jednoduchá, do Frýdlantské ulice je užito rozměrově výraznějších oken, naopak z Tovaryšského vrchu nám fasáda ukazuje pouze poměrně úzká okna ve čtyřech pásech nad sebou a ve dvou vertikálních pásech v pravé části, kde se nachází schodiště. Fasáda je obložená světlými obkladačkami a tím vytváří barevný kontrast proti červenému režnému zdivu užitému na atypových domech.

Rozdílů zde najdeme více než shod. Karla Hubáčka limitoval už odlitý skelet, zatímco Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Pavel Janoušek a Boris Šonský měli k dispozici plochu zcela prázdnou a tudíž mohli vyprojektovat daleko zajímavější budovu. Rozhodně ale nemůžeme říct o jedné nebo druhé realizaci, že je méně kvalitní. Každý z autorů měl rozdílné možnosti a v obou případech se jedná o velmi zdařilé realizace, ačkoliv v budově od Karla Hubáčka již banka nějaký čas nesídlí.

4 Rozhovor s Pavlem Vaněčkem

Na úplný závěr práce jsem si dovolila umístit rozhovor s Pavlem Vaněčkem. V tomto rozhovoru jsem se snažila klást otázky tak, aby nějakým způsobem pokryly celé spektrum autorova života, od důvodu, proč se k architektuře dostal, přes inspirační zdroje, až po projekty budoucí nebo po soudobé architektonické proudy, které ho oslovují.

Jak jste se dostal k architektuře, a jste rád, že jste se vydal touhle cestou?

Můj otec byl stavitel, projektant, ve dne byl na stavebním úřadě, po večerech projektoval. Já jsem mu vybarvoval výkresy, až mi to zůstalo. Toužil jsem studovat architekturu, ale otec byl v postalinské době politicky vězněn, takže jsem po vystudování střední průmyslové školy stavební musel jít pracovat do projekce. V roce 1961 bylo poprvé umožněno studium těm, co jdou ze zaměstnání, takže se nepřikládaly posudky rodičů. Vzali mě na ČVUT na fakultu architektury a pozemního stavitelství. Považoval jsem to za zázrak.

Jakou roli ve Vašem životě a díle hraje víra?

Víra ovlivňuje všechny oblasti života a tudíž i mou práci architekta. A to nejen v oblasti mravní, v přístupu k lidem i k práci. Udržuje člověka i v určitém stavu pokory, a to nejen v přístupu k architektonickému úkolu, ale třeba i v případě přebírání architektonických cen.

A co inspirace? Měl jste třeba na škole nějaký svůj vzor mezi architekty, nebo svou oblíbenou stylovou epochu?

No, mě múzy nelíbají, takže to musím oddřít sám. Inspirace je skvělá věc. Když jsme v šedesátých letech studovali, nebyl žádný přístup k odborné literatuře, ani k architektonické, ani k literatuře o výtvarném umění ...

Některé architektonické zahraniční časopisy byly k dispozici pouze v Klementinu.

V té době jsme obdivovali Oscara Niemeyera, Kenzo Tangeho, Alvara Aalta a další. Z historických slohů mám nejraději gotiku, jako jediný nevychází z antiky, ale z křesťanského idealismu.

V životě jsem měl možnost pracovat na rekonstrukci dvou objektů v různých slozích.

Rekonstrukce veliké secesní vily (renovace secesních zachovalých prvků formou uměleckých řemesel, dále repliky poškozených částí, a moderní stylizace prvků v nových částech budovy.

Rekonstrukce kubistických objektů s výtvarníky ...

Okusil jsem, co znamená práce v architektonickém slohu. Velmi zajímavá zkušenost!

Je pro Vás důležité, aby Vaše stavby korespondovaly s okolním prostředím?

Určitě, považuji to za zcela zásadní. Jeden významný architekt prosazoval názor, že dobrá architektura si ve městě kolem sebe prostor vynutí. Tento názor jsem nesdílel a nesdílím. Myslím, že i soudobá architektura může (nebo by měla) „žít“ v určité harmonii s okolní zástavbou a dotvářet městský prostor. To krásné na historickém rostlém městě je, že vedle sebe jsou svědkové své doby. V kontrastu s tím je vládní město Brasília, které vzniklo najednou, podle návrhu jednoho geniálního urbanisty a podle návrhu všech důležitých objektů jedním geniálním architektem. Město bez lidského měřítko, dimenzováno na jízdu autem ... Lidem se tam nelíbí. Jeden sloh, jeden rukopis.

Dlouho jste pracoval ve Stavoprojektu, jaká to byla práce? A jste dnes ve svém vlastním ateliéru spokojenější?

Ve Stavoprojektu jsem pracoval 23 let, po založení architektonické kanceláře UNION.ARCH, spol. s r. o. již 25 let. Jako atelier 1 ve Stavoprojektu jsme museli na jedné straně pracovat na nařízených objektech KBV (panelová výstavba bytových domů a občanské vybavenosti). Protože nás to samozřejmě neuspokojovalo, „vynutili“ jsme si architektonické úkoly, ale za určitých podmínek jsme to dělali jaksi navíc. Byli jsme dobrá

parta a myslím, že se nám i dařilo. Práce ve vlastní architektonické kanceláři je svobodnější, s přímou zodpovědností a s týmem, který si postupně vytvoříte.

Dost často se věnujete charitativním projektům, ať už jde o kaple, nebo o sociální zařízení. Je pro Vás tato práce důležitá a co Vás na ní nejvíc oslovuje?

Jako křesťanovi je mě přirozeně blízká tvorba sakrální architektury. V době socialismu bylo zakázáno stavět sakrální objekty jako solitérní stavby. Musela to být vždy jen přístavba k rodinnému domu, či jinému objektu. Chápal jsem celou řadu těchto objektů spíše jako službu užitečné věci s vědomím, že si renomé architekta tím nevytvořím. Z podobného důvodu je mi blízká i výstavba charitativních sociálně zdravotních staveb (LDN Vršovice, Oblouková ulice, dále celý areál ve Chvalech) ...

Kdybyste měl ve svém díle vytyčit nejzásadnější projekty, jaké by to byly, a v čem jsou pro Vás zlomové?

Především bych jmenoval projekt objektu „La Pergola“ v La Rochelle ve Francii, který jsem mohl projektovat v roce 1977, po třech letech anabází, než mi úřady umožnily vycestovat. Tento objekt je situován při malé městské pláži u velkého parku a při vplouvání lodí do tří přístavů s branami z 11. století. Naproti přes kanál je přístav pro osm tisíc plachetnic. Naprosto jedinečné bylo skvělé přijetí, vlastní práce, ale především poprvé v životě jsem prožil svobodu v architektonické tvorbě a poznal jsem svobodu jako takovou ve všech polohách života.

Po návratu mi byl svěřen projekt domu kultury. Dále bych zmínil teoretickou práci „Regenerace městských center“, na které jsem si mohl vybrat spolupracovníky (Dr.V.Poštolku – demografa a Ing.arch.J.Hubku – urbanistu). Vymohl jsem si dokument zvláštního oddělení k přístupu k informacím jinak utajovaným, což nám umožnilo dokumentovat v číslech omyly rozvoje měst, vyliďňování center a obecně převrácení struktury měst. Dříve se bydlelo v centrech měst pracovalo na jejich okrajích. Panelová výstavba pojatá socialistickým vedením si vynutila to otočit. Škody jsou téměř nenávratné, anebo po desetiletích. Z těch dalších to byla zcela originální práce na novém areálu Botanické zahrady, dále objekt Umělecké školy, Komerční banky, kterou jsme

realizovali s francouzskou firmou Rinaldi. Tyto dva objekty jsme dělali čtyři architekti (já, Ing. arch. P. Švancer, Ing. arch. P. Janoušek a Ing. arch. B. Šónský). V oblasti sakrální architektury to jsou kaple Církve bratrské v Liberci a Kaple vzkříšení pro římskokatolickou církev ve Vratislavicích. V oblasti charitativní a sociálně zdravotní pak areál ve Chvalech v Praze.

Většina Vašich projektů je realizovaná v Liberci, bydlíte v něm a má tam sídlo i Váš ateliér. Co pro Vás osobně tohle město znamená, a jak se díváte na jeho dnešní architektonickou podobu?

V Liberci žiji od svých tří let (otec sem byl přeložen zemským úřadem v Praze při osídlování pohraničí z Písku). Mám k tomuto městu vztah v řadě oblastí a proto mě není jedno, když se v této době po sametové revoluci prosazuje byznys i ve stavění, při kterém se architektura jen těžko prosazuje.

Mám kritický názor na celou zástavbu dolního centra města, v situování velkých obchodních center v jádru města obecně atd.. jsou to na dlouhá desetiletí nenapravitelné škody.

Když jsme u Liberce, jaké poválečné budovy a jejich architekti se Vám osobně líbí a proč?

Jednoznačně je to objekt věže na Ještědu od architekta Hubáčka a Patrmána. Je součástí, dá se říci, světové architektury. Z těch pozdějších bych jmenoval knihovnu od architekta Kousala včetně synagogy.

Máte v současné době nějaký rozpracovaný projekt?

Již řadu let je to rozpracovaný projekt areálu ve Chvalech, kde to naráží na zájmy obce i občanů. Získali jsme kladnou expertizu Evropské unie i Světové zdravotnické asociace, lékařských fakult, které mají zájem tam vybudovat pracoviště (katedry) příslušných oborů. V první řadě připravujeme objekt nového Léčebného rehabilitačního

střediska, aby se dalo pokračovat na velkém a hlavním objektu Rehabilitačního centra a Komunitního centra.

Máte ve svojí kariéře ještě nějaký sen? Budovu, kterou byste chtěl vyprojektovat, takovou tečku za úspěšnou profesní dráhou?

Mým snem by bylo doprojektovat objekt zmiňovaného Rehabilitačního centra. Je to nemocnice s 200 lůžky s kompletním diagnostickým vybavením, rehabilitačním vybavením mimo jiné s hydroterapií a dalšími kabinami pro speciální rehabilitaci a také s dvě operačními sály specializovanými na výměnu lidských kloubů (takže „vyrábí“ pacienty potřebující rehabilitaci).

Do tohoto zařízení by se měli dostat pacienti maximálně do tří dnů z traumacentra, kde je stabilizují (po infarktech, mozkových příhodách, úrazech atd.). Dnes ve špičkově vybavených traumacentrech Vám zachrání život, stabilizují Vás, ale nevrátí Vás do života.

A poslední otázka. Jak se Vám líbí současná architektonická tvorba ať už česká, nebo světová? Máte v oblibě nějakého architekta?

Domnívám se, že současná česká architektonická tvorba se zkvalitňuje. Oproti západní a světové architektuře zaostáváme v technologiích, ale především v tom, že v České republice není poptávka po originálních architektonických dílech, nejsou investoři, kteří kvalitní architekturu žádají, pro které není prvořadá cena. Stále přetrvává otázka byznysu na prvním místě.

K oblibě světových architektů. Bylo by jich více, ale snad bych jmenoval Calatravu a zejména japonského architekta Šigeru Ban. Mám jeho velkou monografii, je to úžasné.

V Liberci 28.4.2016

Ing.arch.Pavel Vaněček

Závěr

Po nástinu krátké historie města Liberce po druhé světové válce jsme se dostali k dění ve Stavoprojektu, k příchodu důležité osobnosti architektury v druhé polovině 20. století, ke Karlu Hubáčkovi a jeho nedocenitelnému přínosu nejen městu Liberec. Od vzniku Sialu se Liberec na poměrně krátkou dobu dostává do obecného povědomí a jeho architektura se strmě šplhá vzhůru. Také se zde rozvíjí Školka Sialu, ze které do budoucna vzešly výrazné a talentované osobnosti moderní architektury. Po rozpadu Stavoprojektu v roce 1991 se v Liberci opět zakládají nové ateliéry, v nichž se sdružují architekti, kteří se sblížili právě v tomto projektovém ústavu.

V mé práci jsem chtěla představit výraznou osobnost poválečné liberecké architektonické scény, a to architekta Pavla Vaněčka, který se spolu s dalšími zasadil o dnešní moderní podobu měst. Zpracovala jsem jeho životopis a práci pro město Liberec, která rozhodně není zanedbatelná. V ulicích města můžeme narazit na množství realizací tohoto architekta. Některé projekty, které mohly být pro město přínosem, nebyly nikdy realizovány, což se v některých případech jeví jako velká škoda. Některé jeho díla jsou zde jen velmi stručně představena, avšak ta nejtypičtější jsem zde rozebrala a věnovala jim větší prostor.

Dále jsme zde prošli vznik společnosti UnionArch, s. r. o., ve které působí Pavel Vaněček se svým kolegou ze Stavoprojektu Pavlem Švancerem. V konečné fázi jsem zde porovnávala vybrané projekty Pavla Vaněčka s jinými stavbami podobného typu od libereckých architektů Sialu. Tato část pro mě byla zajímavou zkušeností, jelikož se velmi často píše ve spojení s Libercem právě a jen o Sialu. Nesnažím se zde posoudit, která architektura je „lepší“. Pouze mezi nimi hledám podobnosti a naopak rozdíly, které ten či onen architekt zvolil jako postup při práci na daném projektu.

Město Liberec bylo v minulosti poznamenáno řadou událostí, které z něj vytvořily to čím dnes je. Kdyby se tvorba Sialu neutlumila možná by i dnes byl Liberec metropolí moderní architektury a hrál by významnou roli i v evropském kontextu. I přes jistou nepřízeň osudu můžeme ve městě najít výborné práce i od architektů, kteří pracovali mimo Sial. V budoucnu by stálo jistě za to zpracovat úsilí těchto osobností a scelit poválečná léta do jednoho díla.

Použitá literatura

Chronologické řazení

Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a budoucnosti*, Liberec 1961

Liberec slovem a obrazem 1945-1970: (25 let osvobození města Liberce). Liberec: Městský národní výbor v Liberci, 1970

Miloš Horanský, *Liberec*, Ústí nad Labem 1977

Svatopluk Technik, *Liberec minulosti a současnosti*, Liberec 1980

Jan Konicar, *Architektura a stavebnictví ČR – období 1989 – 1995 současné trendy*, Jihlava 1995

Roman Karpaš a kolektiv, *Stalo se na severu Čech 1900/2000*, Liberec 2001

Jan Konicar, *Architektura a stavebnictví České republiky 1992 – 2002*, Praha, 2002

Roman Karpaš a kolektiv, *Kniha o Liberci*, Liberec 2004

Jaroslav Zeman, *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 - 2006*, Praha 2009,
Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění

Hana Chocholoušková, Markéta Lhotová, *Zmizelé Čechy – Liberec*, Praha 2010

Rostislav Švácha (ed.), *Sial*, Olomouc: Arbor vitae, 2010

Jaroslav Zeman, *Liberec – urbanismus, architektura, industriál, pomníky, objekty, památky*, Liberec 2011

Periodika

Průboj XII., 29. 3. 1960, č. 38., s. 2.

Průboj XII., 2. 2. 1960, č. 14, s. 1.

Průboj XII., 15. 3. 1960, č. 34., s. 2.

Vpřed XIII, č. 99, 14. 12, 1973, s. 5.

Vpřed VIII, č. 4, 14. 1., 1977, s. 1-2.

Kulturní středisko v Liberci, *Československý architekt* XXX., č. 20, 1984, s. 373.

Kulturní dům ROH, *Kultura a sport liberecka*, č. 6, 1985, s. 8.

Jiří Hubka, Dům kultury ROH v Liberci, *Architektura ČSR*, č. 1, 1986, s. 8.

Rostislav Švácha, Karel Hubáček, *Architektura ČSR*, č. 1, 1990, s. 72.

Internetové zdroje

<http://www.botaniliberec.cz>

<http://www.unionarch.cz>

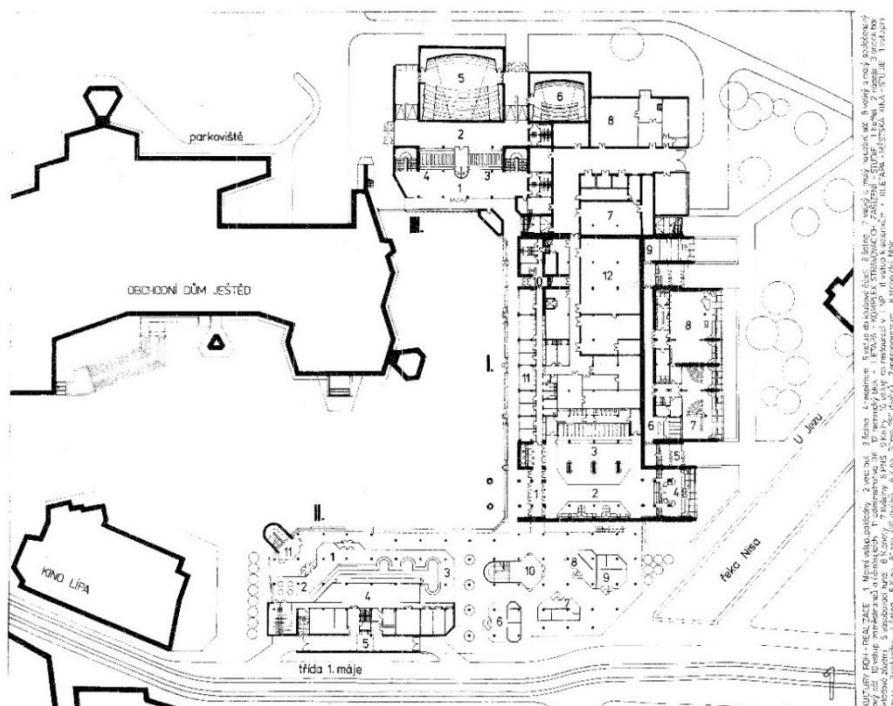
<http://www.zusliberec.cz>

Nepublikované práce

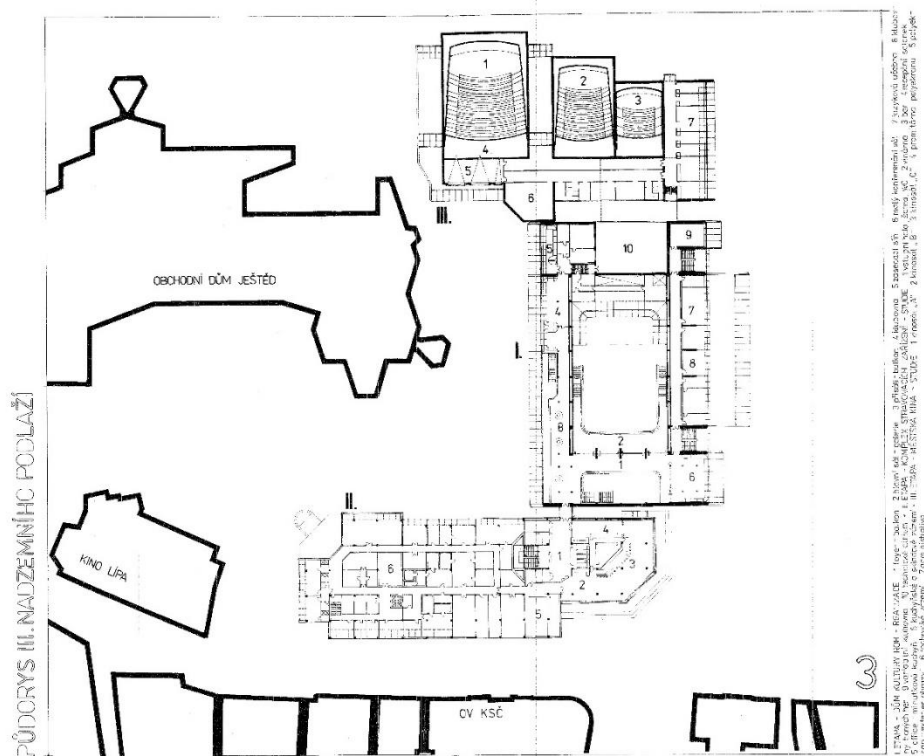
Jaroslav Zeman, *Architektonický a urbanistický vývoj Liberce 1352 - 2006*, Praha 2009, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění

Obrazová příloha

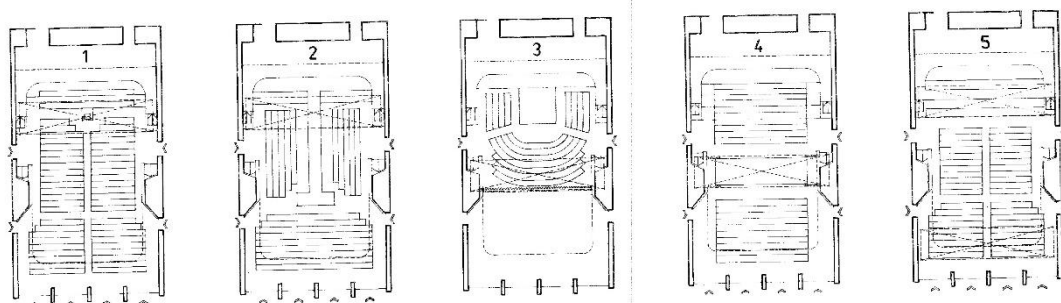
Obrázek 1: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – plány, 1985.

Obrázek 2: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – plány, 1985.

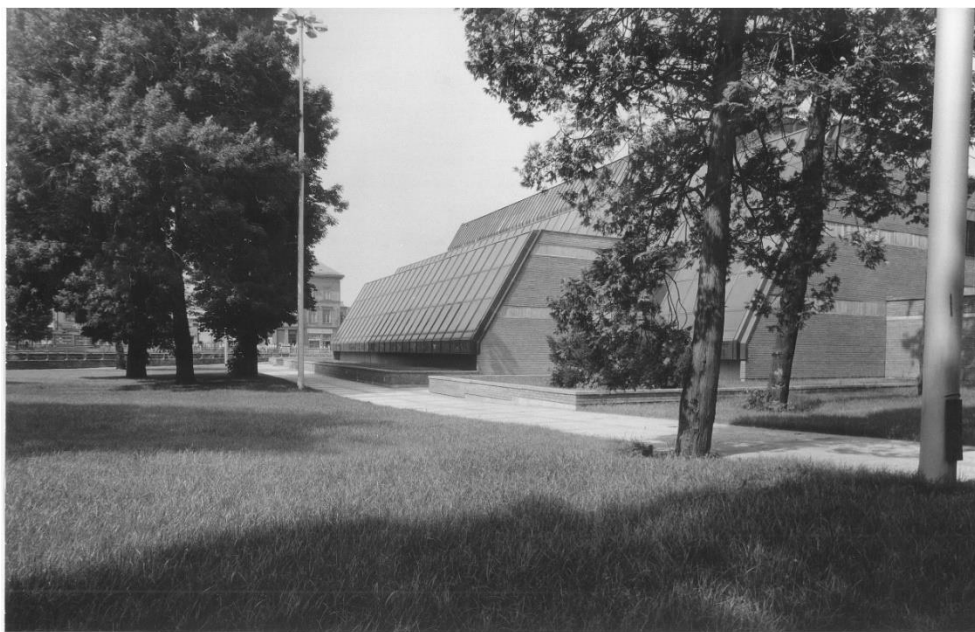
Obrázek 3: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – schéma hlavního sálu, 1985.

Obrázek 4: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985.

Obrázek 5: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985.

Obrázek 6: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985.

Obrázek 7: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985.

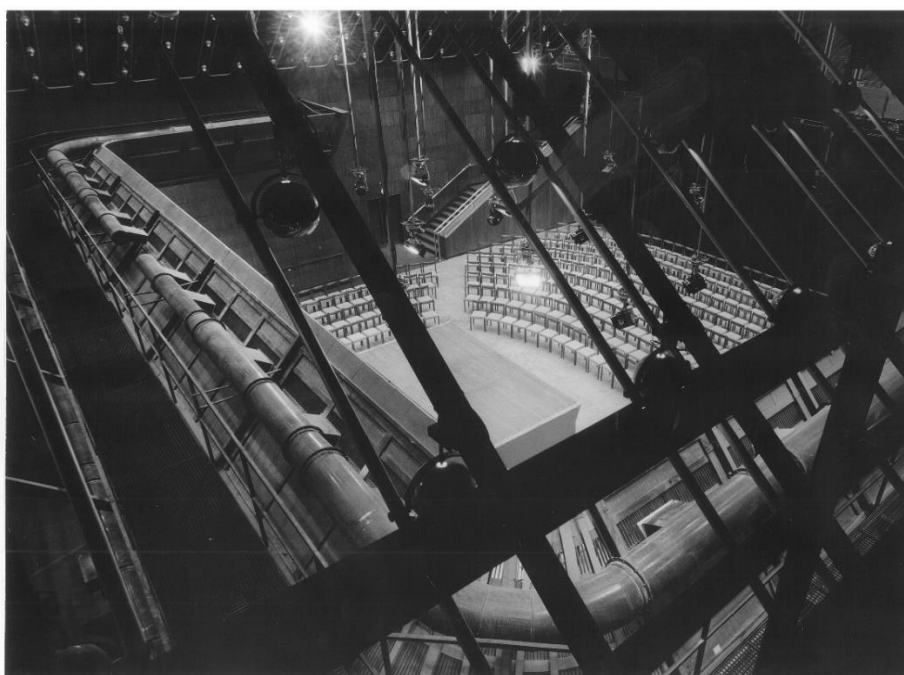
Obrázek 8: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985

Obrázek 9: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – pohledy, 1985.

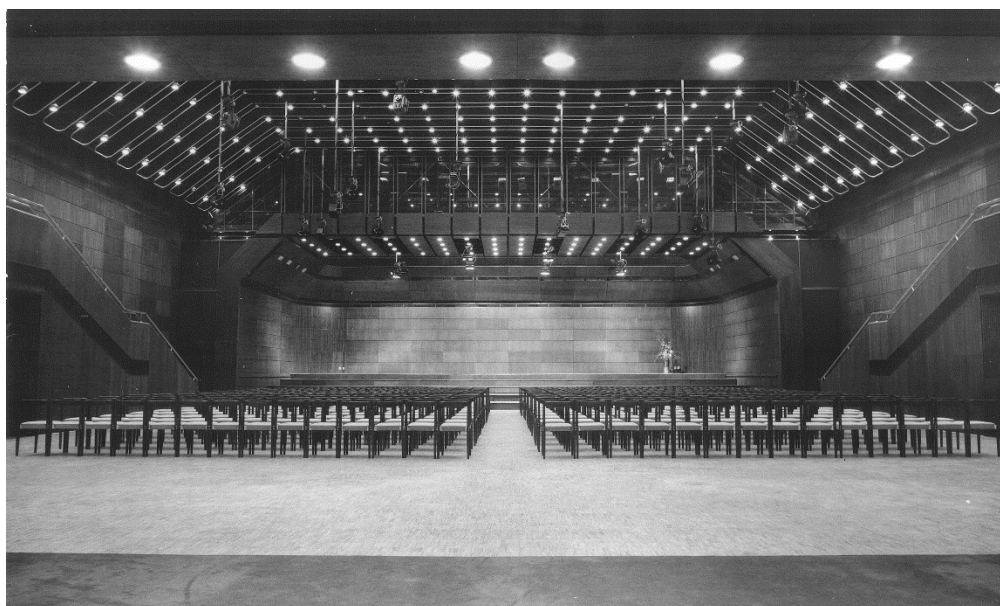
Obrázek 10: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – schéma sálu, 1985.

Obrázek 11: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – schéma sálu, 1985.

Obrázek 12: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – schéma sálu, 1985.

Obrázek 13: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – galerie, 1985.

Obrázek 14: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – galerie, 1985.

Obrázek 15: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985.

Obrázek 16: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985.

Obrázek 17: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985.

Obrázek 18: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985.

Obrázek 19: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985.

Obrázek 20: Pavel Vaněček, Atypové domy – sídlo UnionArch, s. r. o., 1988-2008.

Obrázek 21: Pavel Vaněček, Atypové domy – sídlo UnionArch, s. r. o., 1988-2008.

Obrázek 22: Pavel Vaněček, Atypový obytný dům, 1988-2008.

Obrázek 23: Pavel Vaněček, Atypový obytný dům, 1988-2008.

Obrázek 24: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994.

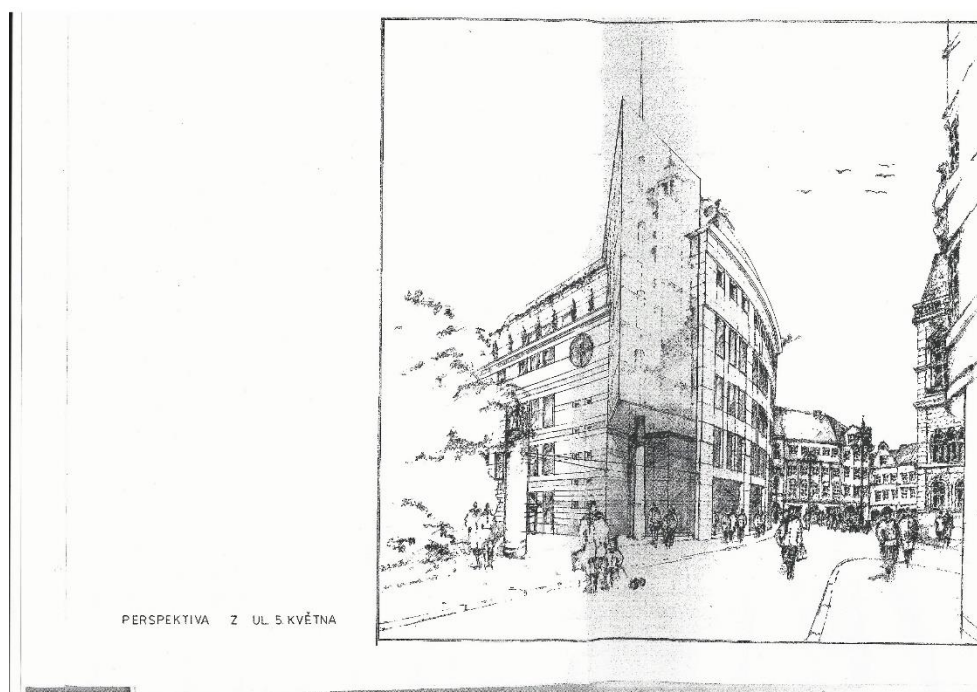
Obrázek 25: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994.

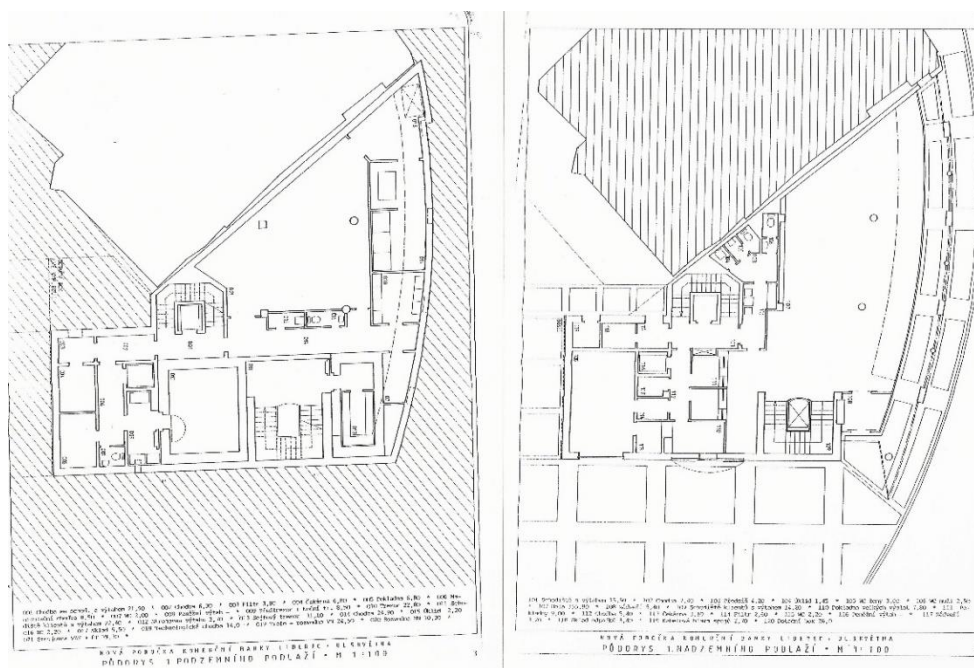
Obrázek 26: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994.

Obrázek 27: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – perspektiva, 1994.

Obrázek 28: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – půdorysy, 1994.

Obrázek 29: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994.

Obrázek 30: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – pohledy, 1995.

Obrázek 31: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – pohledy, 1995.

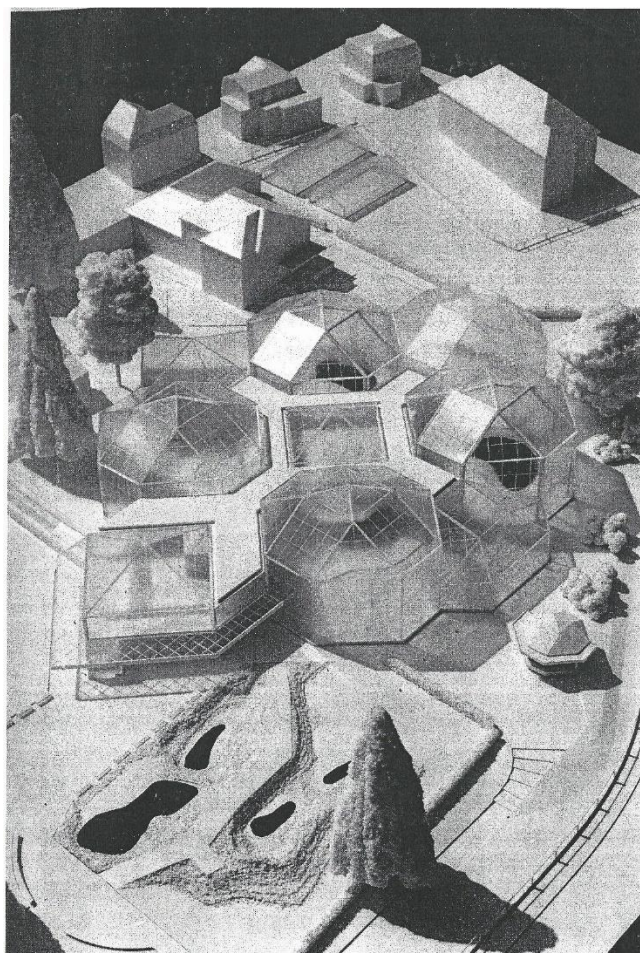
Obrázek 32: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – dnešní stav, 1995.

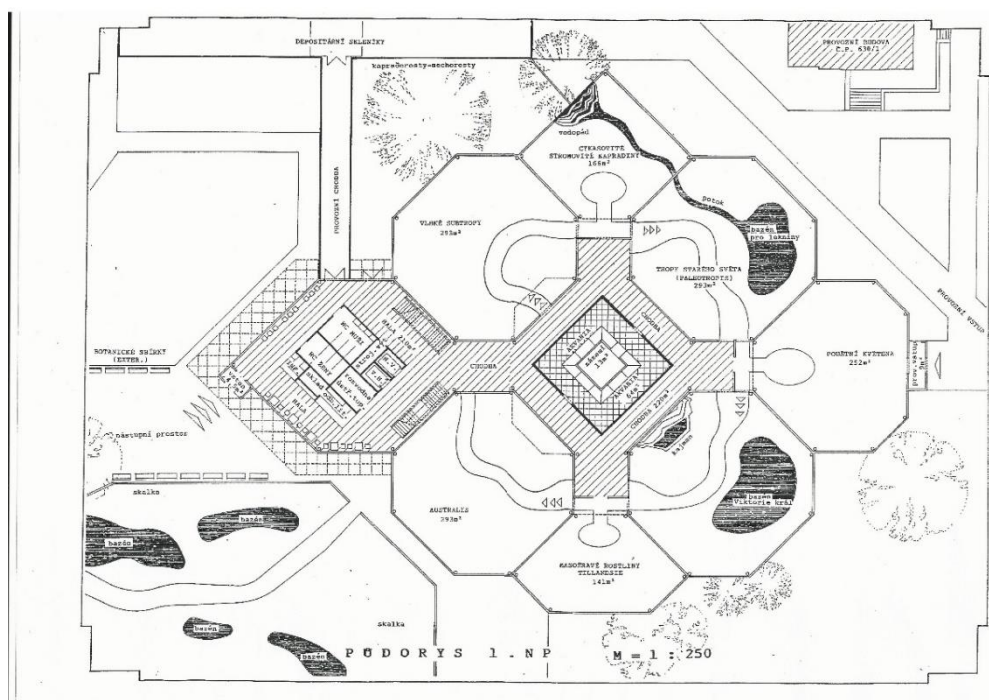
Obrázek 33: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – dnešní stav, 1995.

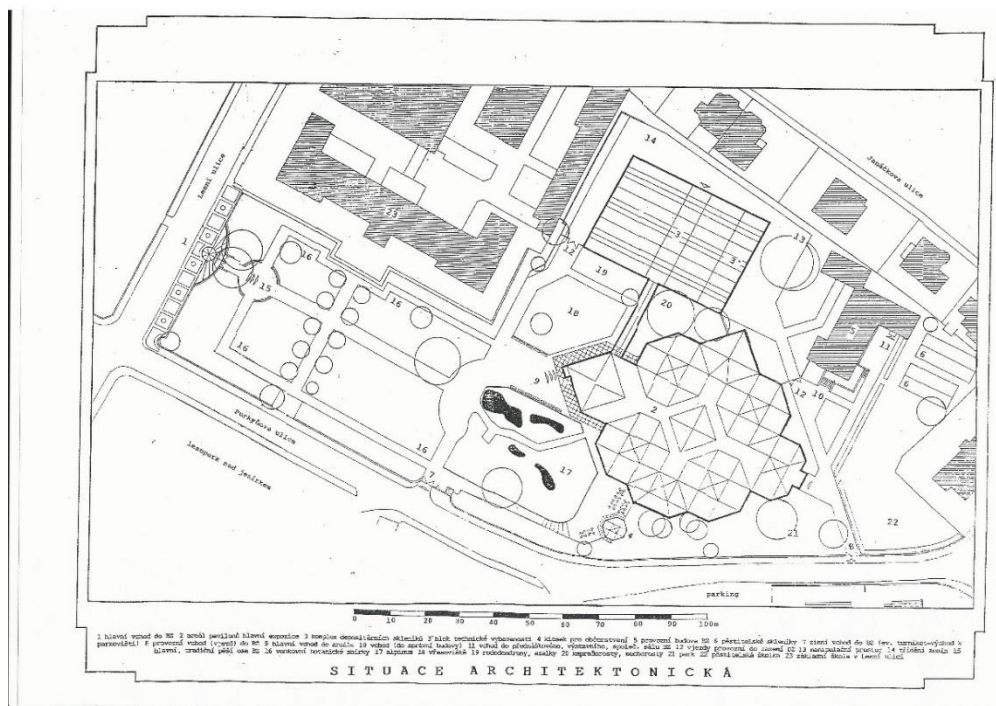
Obrázek 34: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – model, 1996.

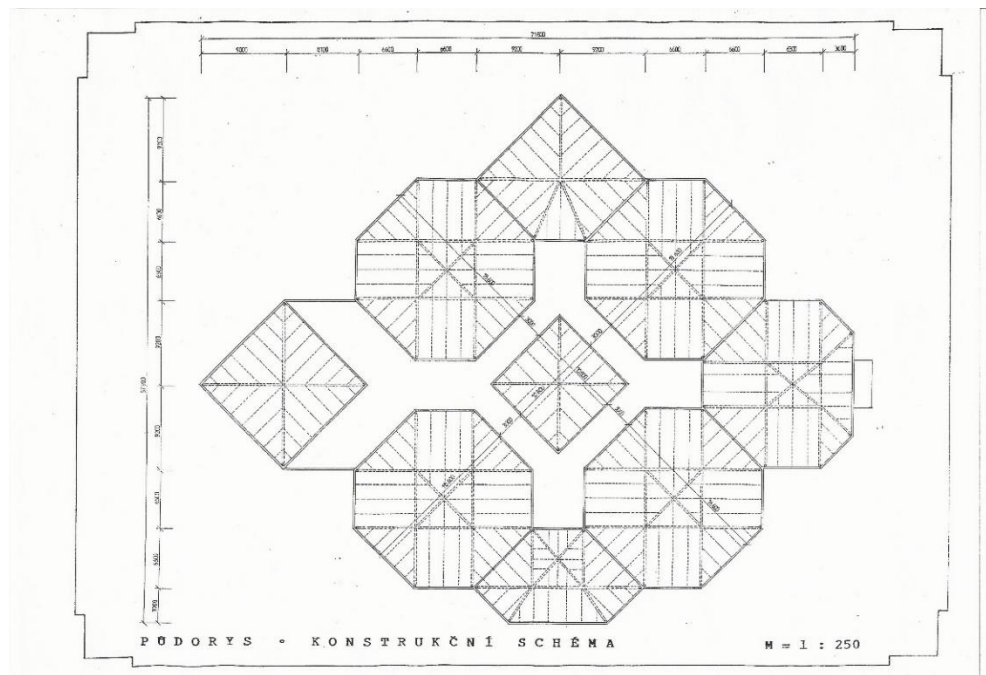
Obrázek 35: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – půdorys, 1996.

Obrázek 36: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – situace, 1996.

Obrázek 37: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – půdorys, 1996.

Obrázek 38: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – dnešní stav, 1996.

Obrázek 39: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – dnešní stav, 1996.

Obrázek 40: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – dnešní stav, 1996.

Obrázek 41: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů, 1996.

Obrázek 42: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů, 2014.

Obrázek 43: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů, 2014.

Obrázek 44: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů, 2014.

Seznam obrázkových příloh

Obrázek 1: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – plány, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	41
Obrázek 2: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – plány, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	41
Obrázek 3: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – schéma hlavního sálu, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	42
Obrázek 4: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	42
Obrázek 5: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	43
Obrázek 6: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	43
Obrázek 7: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	44
Obrázek 8: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – exteriér, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	44
Obrázek 9: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – pohledy, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	45
Obrázek 10: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – pohledy, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	45
Obrázek 11: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – pohledy, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	46
Obrázek 12: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – pohledy, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	46
Obrázek 13: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – galerie, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	47
Obrázek 14: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – galerie, 1985, Archiv kanceláře Unionarch.s.r.o.	47
Obrázek 15: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985, Foto: Marta Wildnerová.....	48

Obrázek 16: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985, Foto: Marta Wildnerová.....	48
Obrázek 17: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985, Foto: Marta Wildnerová.....	49
Obrázek 18: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985, Foto: Marta Wildnerová.....	49
Obrázek 19: Pavel Vaněček, Dům Kultury ROH – dnešní stav, 1985, Foto: Marta Wildnerová.....	50
Obrázek 20: Pavel Vaněček, Atypové domy – sídlo UnionArch, s. r. o, 1988-2008, Foto: Marta Wildnerová.....	50
Obrázek 21: Pavel Vaněček, Atypové domy – sídlo UnionArch, s. r. o., 1988-2008, Foto: Marta Wildnerová.....	51
Obrázek 22: Pavel Vaněček, Atypový obytný dům, 1988-2008, Foto: Marta Wildnerová	52
Obrázek 23: Pavel Vaněček, Atypový obytný dům, 1988-2008, Foto: Marta Wildnerová	53
Obrázek 24: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994, Foto: Marta Wildnerová.....	54
Obrázek 25: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994, Foto: Marta Wildnerová.....	54
Obrázek 26: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994, Foto: Marta Wildnerová.....	55
Obrázek 27: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – perspektiva, 1994, Archiv stavebního úřadu Liberec.....	56
Obrázek 28: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – půdorysy, 1994, Archiv stavebního úřadu Liberec.....	56
Obrázek 29: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Komerční banka – pohledy, 1994, Foto: Marta Wildnerová.....	57
Obrázek 30: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – pohledy, 1995, Foto: Marta Wildnerová.....	58
Obrázek 31: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – pohledy, 1995, Foto: Marta Wildnerová.....	59

Obrázek 32: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – dnešní stav, 1995, Foto: Marta Wildnerová.....	59
Obrázek 33: Pavel Vaněček, Pavel Švancer, Boris Šonský, Pavel Janoušek, Základní umělecká škola – dnešní stav, 1995, Foto: Marta Wildnerová.....	60
Obrázek 34: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – model, 1996, Archiv stavebního úřadu Liberec.....	61
Obrázek 35: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – půdorys, 1996, Archiv stavebního úřadu Liberec.....	61
Obrázek 36: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – situace, 1996, Archiv stavebního úřadu Liberec.....	62
Obrázek 37: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – půdorys, 1996, Archiv stavebního úřadu Liberec.....	62
Obrázek 38: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – dnešní stav, 1996, Foto: Marta Wildnerová.....	63
Obrázek 39: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – dnešní stav, 1996, Foto: Marta Wildnerová.....	63
Obrázek 40: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – dnešní stav, 1996, Foto: Marta Wildnerová.....	64
Obrázek 41: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů, 2014, Foto: Marta Wildnerová.....	64
Obrázek 42: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů 2014, Foto: Marta Wildnerová.....	65
Obrázek 43: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů 2014, Foto: Marta Wildnerová.....	66
Obrázek 44: Pavel Vaněček, Botanická zahrada – pavilon leknínů 2014, Foto: Marta Wildnerová.....	66

Anotace

Jméno a příjmení:	Marta Wildnerová
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	Prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Pavel Vaněček: Architektura pro město Liberec
Název v angličtině:	Pavel Vaněček: Architecture for the City of Liberec
Anotace práce:	Práce se zabývá problematikou liberecké moderní architektury a orientuje se především na osobnost architekta Pavla Vaněčka. První část se věnuje historii města a jeho architektonickému vývoji po válce. Dále vzniku Stavoprojektu, příchodu Karla Hubáčka. Krátce informuje o ateliéru Sial a jeho Školce. Poté se práce zabývá Vaněčkovým životem a jeho odkazem Liberci. Poslední část zachycuje rozhovor mezi autorkou a zmíněným architektem.
Klíčová slova:	Vaněček, architektura, Liberec, Stavoprojekt, Hubáček, Sial, výstavba, válka, projekt, ateliér, Unionarch
Anotace v angličtině:	The work deals with problematics of Liberec modern architecture and primarily focuses on personality of architect Pavel Vanecek. The first part focuses on the history of the city and its architectural development after the war. Then with the origins of the Svatoprojekt and arrival of Karel Hubacek. Shortly informs about atelier Sial and its kindergarten. Then the work focuses on the life of Vanecek and his legacy for Liberec. The last part describes Interview between author and the said architect.
Klíčová slova v angličtině:	Vanecek, architecture, Liberec, Stavoprojekt, Hubacek, Sial, construction, war, project, atelier, Unionarch
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha, CD
Rozsah práce:	70 stran
Jazyk práce:	čeština